Digitaliseret af | Digitised by

Forfatter(e) | Author(s):	Kompert, Leopold.; af Leopold Kompert.
Titel | Title:	Christian og Lea : Fortælling fra en Jødegade
Udgivet år og sted | Publication time and place:	Kjøbenhavn : L. Jordan, 1869
Fysiske størrelse | Physical extent:	129 s.

DK

Materialet er fri af ophavsret. Du kan kopiere, ændre, distribuere eller fremføre værket, også til kommercielle formål, uden at bede om tilladelse. Husk altid at kreditere ophavsmanden.

UK

The work is free of copyright. You can copy, change, distribute or present the work, even for commercial purposes, without asking for permission. Always remember to credit the author.

57.- 438.

DET KONGELIGE BIBLIOTEK
130021509079

Christian og Lea.

Fortælling fra en Jødegade

af

Leopold Kompert.

Kjøbenhavn.

L. Jordans Forlag.

Trykt hos Carl Lund.

1869.

BIBLIOTHECA REGIA HAFNIENSIS

Forord.

Det Bifald, hvormed den danske Læseverden har modtaget de af M. Goldschmidts Arbeider, hvori det jødiske Element spiller en Hovedrolle, er let forklarligt. Den fik derved Adgang til et Terrain, som hidtil havde ligget aldeles udyrket i vor Literatur, og det Talent, hvormed Goldschmidt har forstaaet at benytte dette Stof, kunde umuligt forfeile sin Virkning. Det er imidlertid langtfra, at denne Forf. har udtømt Stoffet, og han har dernæst nærmest holdt sig til det Ydre, det Pikante, og egentlig mere ladet ane end selv dvælet ved, hvad der rører sig under den i eiendommelige Farver spillende Overflade. Det vil derfor sikkert interessere at gjøre Bekjendtskab med en fremmed Forfatters Arbeider i samme Retning, der har fundet ikke ringe Anerkjendelse i sit Fædreland, og som har taget Sagen fra en anden Side. Denne Forfatters Styrke er det at trænge ind i Dybderne af det benyttede Stof, med et poetisk Blik at opfatte hiint eiendommelige Sjæleliv og gjengive det fra det almeenmenneskelige, humanistiske Standpunkt, han selv indtager.

Saafremt den her meddeelte Fortælling finder en velvillig Modtagelse, vil den blive efterfulgt af flere fra samme Forfatters Haand.

Forord.

Man seer nu og da, især naar Solen skinner rigtig sommervarmt over Huse og Tage, to gamle Mennesker vandre ned ad „Gaden", en trippende, krumbøiet lille Kone og en kun lidet rankere hvidhaaret Olding. De gaae Haand i Haand, hvilket frembyder et veemodigt og gribende, men ikke desto mindre oplivende Syn. Ved hver en Hindring, der lægger sig iveien for de Tvendes Gang, er det altid Manden, der iforveien bortrydder den Steen, som hans Ledsagerindes Fod kunde træde paa; Stokken, som han endnu formaaer at haandtere med Behændighed, er i stadig Bevægelse. Intet undgaaer hans endnu skarpe Syn; Barnet, som løber tversover Gaden, tilraaber han allerede langt borte et kraftigt Holdt; hvor et bredt, fremspringende Huus kaster en noget for stærk Skygge, viger han tilside og leder den gamle Moerlille hen paa de Steder, hvor Solen har kastet sit venlige Skin. Kun

naar tilfældigt Middagsklokken lyder fra Kirkens Taarn, bliver han staaende, trækker sin Haand ud af hendes og slaaer Kors for sig, medens hans Ledsagerske tripper videre. Vil hun ikke forstyrre hans Andagt? Lyde Malmets Toner ikke ogsaa for hende som Opfordring til en stille Bøn? Nu er han færdig med sin; med raskere Skridt har han atter indhentet hende. Begges Hænder hvile igjen i hinanden, og de fortsætte deres Vandring. Udenfor et lille lavt Huus, det sidste i Gaden, ender den. Det er det gamle Pars Hjem.

Det forekommer os næsten som en Brøde at ville gjenopfriske Historien om Christian og Lea, saaledes kaldes de to gamle Folk i Gaden. Den, der ikke gjerne vil rive en Blomst fra dens Stængel, men hellere lader den blive paa den Plads, hvor dens Duft og Blomsterliv har hjemme, han vil have forstaaet os. Og Historien om Christian og Lea er en saadan Blomst, som man med en vis Varsomhed skulde pleie og bevare, at den ikke plukkes skaanselløst og derpaa overgives til Glemselens Vinde, som kunne bære den til dette eller hiint Sted — hvor man maaskee ikke forstaaer den. —

Det havde regnet i flere Dage, og de varme Foraarsvinde havde bidraget til, at Sneen paa

de nærliggende Iserbjerge var smeltet for tidligt. Den lille Bæk, der flyder lige bag Gaden og ellers løber saa fredelig og stilfærdig, at den neppe væder Anklerne paa de Børn, der vade igjennem den, havde pludselig antaget Udseendet af en rivende Strøm, Noget, der i Mands Minde ikke var skeet.

De mørke muddrede Vande væltede sig under og over den smalle Træbro, der ellers syntes en overflødig Gjenstand; men endnu syntes Faren saa fjern, at Ingen tænkte paa, at det lille forfaldne Huus, hvori Wolf Ungar, Menighedens Kirkebetjent, boede med Kone og Barn, og som stod tæt op til Bækkens Rand, kunde være alvorlig truet.

Wolf Ungar, Kirkebetjenten, beboede forøvrigt ikke hiint Huus alene; hans Nabo under samme Tag var Skomagermester Johannes Wurma eller, som man i Gaden slet og ret kaldte ham: Honza Skomager. Ogsaa denne havde Kone og Barn, men da han var forfalden til Drik, indtog han ikke nogen høi Plads i Wolf Ungars Agtelse. Ofte naar Wolf før Dagen gryede, medens Stjernerne endnu funklede paa Himlen, stod op for med sin Træhammer at vække Gadens sovende Beboere til Gudstjenesten, tumlede den berusede Honza ham imøde. Da fik

Kirkebetjenten en Følelse af Afsky, som havde en noget aristokratisk Bismag. Det blev ham i dette Øieblik bevidst, at han tilhørte et „udvalgt" Folk, der betragter det som en Gru at gjennemsvire Nætterne i Værtshuse.

Wolf Ungar vilde en Morgen staae tidlig op, thi det var „Dronning Esthers Fastedag", som allerede begynder med Daggry. Midt om Natten vaagnede han og blev forundret derover, thi, som han senere altid pleiede at sige, hans Hammer og hans Søvn vare punktlige som et Uhr, der hverken gaaer for hurtigt eller for sagte. I samme Øieblik foer hans Kone ligeledes op af Søvne.

„Hører Du Intet, Sarah?" raabte han.

„Jeg saae just i dette Øieblik min gode Moder, som ligger derude paa Kirkegaarden," svarede hun, idet hun reiste sig i Sengen.

En uforklarlig Anelse nødte Wolf Ungar til at staae op; han tændte ved Hjælp af en Svovlstik Lys, hvilket medtog en lang Tid. Ved Lysets første Opblussen skreg hans lille fireaarige Datter Lea, som laae i Sengen ved Siden af Moderen, ængstelig og i en Tone, som han endnu aldrig havde hørt: „Christian! Christian!" og slog i det Samme ud med Armene.

Medens Moderen søgte at stille Barnet til-

freds, skyndte Wolf Ungar sig at komme i Klæderne og tændte et Lys i Lygten, han vidste ikke selv hvorfor. Han var ikke utidig; tvertimod, alle hans Sandser vare i en ophidset Tilstand, som satte ham istand til i dette Øieblik at gjætte mere, end han ellers med fuld Bevidsthed vilde have seet. Derpaa gik han til Vinduet og vilde, ligeledes dreven af en uforklarlig Tilskyndelse, aabne Vinduesskodderne. Denne ellers lette Gjerning lykkedes ham dog denne Gang kun med stor Vanskelighed; da han endelig var færdig dermed, tumlede han forfærdet tilbage. Hans Haand dryppede af iiskoldt Vand.

„Sarah! tag Barnet! reis Dig! Vandet er der," skreg han; et andet skingrende Skrig fulgte paa dette Udraab, derpaa indtraadte en rædselsfuld Stilhed i Stuen. Men selv i dette Angstens skrækkelige Øieblik havde den qvindelige Omsorg ikke overseet, hvad der nærmest udfordredes. Med Lynets Hurtighed havde Sarah revet et stort Tørklæde ud af Dragkisten, hvori hun svøbte sig og Barnet.

„Og hvorhen nu, Wolf?" stønnede hun med kridhvide Læber.

Wolf gik iforveien med Lygten; de vilde igjennem Forhuset, men de traadte allerede dybt i Vandet, som havde trængt sig ind under Dør-

tærskelen. Han aabnede Døren kun halvt, men det kolde, med al Magt indstrømmende Element trængte ham tilbage. Wolf Ungar var en behjertet Mand og havde ikke omsonst tjent i Armeen. Han tilraabte sin Kone modigt at følge ham og holdt Lygten høit iveiret, for at hun kunde see at finde Veien.

Da raabte den lille Lea igjen i en endnu ængsteligere Tone end før: „Christian! Christian!“

Dette Udraab gik dem begge dybt til Hjertet de vidste nu, hvad disse skrækindjagende Toner fra Barnets Mund havde at betyde.

„Væk dem, Wolf,“ skreg Sarah, „væk dem, ellers ere de fortabte.“

„Jeg kan ikke, Sarah!“ udbrød han heftigt, „vort Liv staaer paa Spil.“

„Jeg gaaer ikke,“ raabte hun, „om jeg saa selv skal drukne.“

Da begyndte Wolf af alle Livsens Kræfter at raabe Navnet Honza, Honza, idet han samtidigt ruskede i Døren, der førte til Skomagerens Bolig. Ingen Lyd svarede ham derindefra.

Sov de Ulykkelige? vare de allerede druknede? Endelig gav Døren efter; løftende Lygten iveiret lyste Wolf omkring i Stuen, i hvilken Vandet allerede stod en Fod høit. Et eneste Blik var nok til at overbevise ham om, at al Raaben

for at vække Beboerne her var forgæves. Honza Skomager og hans Kone laae i en blytung Søvn, som ingen Kalden eller Ruskten kunde faae dem op af. Da betænkte Wolf Ungar sig ikke længe, men greb efter et lyshaaret Barnehoved, som med forundrede aabne Øine tittede frem bag Sengetæppet. Med Barnet i den ene Arm og holdende Lygten iveiret med den anden, vaklede Wolf Ungar ud af Stuen. Alt dette var et Øiebliks Værk af hiin vidunderlige, i Mennesket slumrende Handlekraft, som vil maales med en ganske anden Alen end Besindighedens overveiede Gjerning.

„Har Du Barnet, Wolf?"

„Gud vil nok hjælpe videre," stønnede Wolf.

Saaledes traadte de ud i Natten og den iiskolde Vandflod, som skummende og brølende slog dem imøde og naaede dem til Knæerne. Wolf gik foran, Sarah fulgte ham. Angstskrig og Nødraab fra de nærliggende Huse! Oversvømmelsen var som en lumsk Tyv trængt ind i Søvnens Helligdom.

„Vær uden Frygt, Sarah, min Skat!" raabte Wolf, „din fromme Moders Minde vil staae os bi."

„Ja Wolf, mit Alt," lallede hun, med Tænderne klapprende af Kulde, „hun maa staa os bi."

Saaledes fortsatte de deres Gang, med den dybeste Skræk i Hjertet og den haabende Tillids troende Ord paa Læberne. Vandet strømmede omkring dem og naaede paa mange Steder op til Brystet og Halsen. Men de kæmpede sig lykkeligt igjennem; allerede følte de kun den kolde Flod til Anklerne, de havde nu naaet den høiere beliggende Plads, hvor Synagogen stod, og hvorhen Vandet ikke kunde naae. De aandede igjen frit paa den faste Grund.

Nu først saae de sig tilbage. Hvilken Strøm og Bølgegang! Natten begyndte efterhaanden at vige for den graanende Morgendæmring. En svag Lysstribe fløi hen over den store Vandmasse; de kunde nu tydeligt, uden Hjælp af Lygteskinnet, blive det lille Huus vaer, hvorfra de nylig vare undkomne. Det næste Øieblik saae de Intet mere. En dump Bragen, som af sammenstyrtende Bjælker, mødte deres Øre, blandet med Dødsskrig; saa blev Alt stille. Deres Barns Fødested, Huset, hvori endnu for kort Tid siden sex Menneskeliv havde aandet, var forsvundet; Vandfloden havde undergravet det, efterat det først var blevet en Grav for Honza Skomager og hans Hustru.

Saa sælsom er Menneskenaturen beskaffen, at de To paa en saa vidunderlig Maade

Frelste i dette Øieblik kun fornam en Følelse af jublende Tak. Men strax derpaa raabte Sarah:

„Har Du Barnet, Wolf?"

„Ja! Hvad vil Du med det?"

„Giv mig Drengen," raabte hun, „Byrden bliver Dig for svær."

„Har Du da ikke allerede vor Lea at bære paa?"

„Jeg kan ogsaa have to Børn," raabte hun høit og skjulte Drengen, som Wolf havde rakt hende, under det samme Tørklæde, hvori hendes lille Datter var svøbt.

Alt dette blev sagt og udført saa hurtigt, at det neppe varede saa længe, som det her fortælles.

Morgenen var efterhaanden brudt frem. Sarah havde, rystende over hele Legemet, sat sig ned paa et af de Trin, som føre op til Synagogens Fruentimmerafdeling. Børnene sov ved hendes Barm, og de Slumrendes varme Aandedræt gjorde hende godt.

„Idag behøver jeg ikke at banke Nogen op," sagde Wolf Ungar med et bittert Smiil, „min Hammer er falden i Floden, lad mig see, hvem der kan tage den op."

Og et fra Sjælens Dyb kommende Suk trængte sig over hans Læber.

„Intet uden det nøgne Liv!" klynkede han.

„Hold op at tale, Wolf," bød Sarah, idet hun gjorde en afværgende Bevægelse, „Du vækker mig ellers Børnene."

Efter en lille Pause raabte Wolf:

„Hvorfor lader jeg Dig sidde og fryse i den kolde Luft? Jeg har jo Nøglen til Synagogen hos mig. Gud alene veed, hvorfor jeg netop har gjemt Nøglen og ikke husket paa Hammeren."

Inde i Guds Huus herskede der en uhyggelig Stilhed, og Begges Skridt gjenlød dumpt i det tomme Rum alt som de gik fremad mellem Bedepultene. Wolf førte sin Kone hen til „Almemoren", som den Forhøining kaldes, der staaer midt i Synagogen, og lod hende sætte sig ned der, efterat han først havde taget den svære Altardug fra Bordet og bredet den ud under hende.

Uagtet sin store Kummer kunde han ikke undlade at aubringe en lille Vittighed.

„Du kan rose Dig af, Sarah, hvad ingen Qvinde i Gaden kan rose sig af. Du har faaet en Plads i Mandfolke-„Schulen".*)

Der foer et let Smiil over Sarahs udmattede Træk. Derpaa faldt hun i dybe Tanker.

---

*) I Synagogerne er der en særskilt Afdeling for Mandfolk og for Fruentimmer. „Schul" betyder det Samme som Bedesal.

Pludselig foer hun op af sin sammenbøiede Stilling; Morgendæmringens blege Lys, som faldt gjennem Synagogens Vinduer, tydeliggjorde Omridsene af Gjenstandene rundtomkring.

„Hvorfor komme Folk ikke endnu i Kirke?" raabte Sarah, „det er jo allerede lys Dag."

„De komme neppe idag," mumlede Wolf hen for sig.

„Saa lad os holde „Schul", Wolf!" raabte Sarah i eiendommelig Sindsbevægelse.

Wolf troede i første Øieblik, at Skrækken var stegen den stakkels Kone til Hovedet, og strakte forfærdet Haanden ud imod hende.

„Hvad er det, Du der siger, Sarah?"

„Jeg siger, at vi To skulle holde „Schul"," raabte hun, og uagtet den svage Lysning kunde Wolf see, hvorledes hendes Øine brændte og lyste. „Jeg vil, at Du tager Thoraen ud af det hellige Skab, Wolf; vi staae alene for Gud og Verden."

„Sarah," udbrød Wolf Ungar i den dybeste Smerte.

„Du troer, jeg taler i Vildelse?" sagde hun nu roligere. „Føi mig deri, Wolf, og tag Thoraen ud af Skabet. Det er dog vel ikke nogen Synd?"

Da Wolf hørte hende tale saa roligt, fattede han igjen Mod.

Han steg op ad Trinene til det hellige Skab, hvor Thorarullerne staae i en Række ved Siden af hverandre, trak det tykke Forhæng tilside og tog en af dem i sine Arme.

„Kom med den, at jeg kan kysse den," raabte Sarah.

Wolf rakte hende den i et Fløils Overtræk indsvøbte Thorarulle, som hun gjentagne Gange berørte med sine Læber.

„Og rul den nu op, Wolf, som om man skulde til at „laine"!" (forelæse Ugeafsnittet af Thoraen).

Wolf gjorde, som hun bød ham.

„Hvad forlanger Du nu, Sarah?" spurgte han ængstelig efter en Pause.

„Nu skal Du tilsværge mig Noget paa Thoraen, Wolf!" raabte hun med løftet Stemme. „Vil Du?"

„Jeg vil."

„Saa tilsværg mig, at jeg tør være en Moder for denne Dreng, som jeg har liggende her ved mit Bryst, fordi han dog ingen anden har, og at Du vil være ham en Fader, fordi hans egen nu ligger død i Vandet, og at Du ikke vil indvende Noget imod, at jeg føder og opdrager ham som mit eget Barn, og at Du vil holde dit Ord, om ogsaa den hele Verden reiser sig og vil

bevise Dig, at Du har gjort Uret, og at Du aldrig vil bebreide mig, at jeg har taget mig af dette stakkels Barn. Tilsværg mig det paa den hellige Thora!"

Sarah havde, medens hun talte saaledes, reist sig op; hun stod nu lige ved Siden af sin Mand.

„Har Du ogsaa rigtig betænkt, Sarah," sagde han svagt modstræbende, „at Honza Skomager har været dette Barns Fader?"

Men hun raabte med en forunderlig Klang i Stemmen, der paa en uforklarlig Maade rørte hendes Mands Inderste:

„Barnet er mit, som havde jeg selv født det, og sværg nu!"

Wolf lagde Fingrene paa det hellige Pergament.

„Jeg har svoret, Sarah!" sagde han sagte.

„Nu føler jeg mig lettet, Wolf," sagde hun og bøiede sig ned til Thoraen for at kysse den, „nu troer jeg, at Alt er overstaaet."

Derpaa satte hun sig igjen ned paa Trinet og iagttog fra nu af en dyb Taushed. Børnene slumrede roligt ved hendes Hjerte.

Endnu samme Dag blev der dragen fornøden Omsorg for at skaffe Wolf Ungar et Hjem. Der viste sig Medlidenhed og Deeltagelse fra alle Sider. Paa Menighedens Bekostning blev der anviist ham en Bolig i et denne tilhørende Huus, medens „Gadens" gifte Koner sørgede for at forsyne Sarah med Klædningsstykker og Bohave. Denne stakkels Kones eiendommelige Tænkemaade viste sig imidlertid ogsaa i dette Tilfælde. Hun modtog af de hende tilbudte Gaver kun saameget, som hun, der havde mistet Alt, ikke troede at kunne undvære. Hun viste med Bestemthed Alt tilbage, som ikke forekom hende at harmonere med hendes nuværende Stilling, og mangen rig Kone i Gaden ansaae det for en utidig Stolthed, naar hun ikke vilde modtage en med brogede Baand besat Sabbathskappe eller et andet Stykke Pynt. „Jeg vil ikke gjøre min Ulykke til en Indtægtskilde," sagde hun, „dertil er jeg ikke Betlerske nok." Kun for hendes Pleiebarn syntes det som om hun ikke kunde samle Klæder og Linned nok sammen, og hvad hun forsmaaede til sit eget Barn, det modtog hun med straalende Blikke, ja med en tilsyneladende Havesyge, til det fremmede Barn.

„Et forældreløst Barn," meente hun, „har en stor Mund; det behøver to Skeefulde, naar et

Barn, der har Forældre, kan nøies med een, og det kommer af, at et Barn, der har Forældre, bliver mæt ved den blotte Tanke, at det sidder ved deres Bord, medens selv den bedste Mad smager den Forældreløse, som om man havde glemt at komme Salt deri."

Sarah, der ellers var saa taus, kunde blive ganske snakkesalig, naar hun kom til at tale om „sit forældreløse Barn"; hendes fulde Hjerte fandt da Udtryk, som ellers aldrig kom fra hendes Læber. Man troede at have en ganske Anden for sig, naar hun syslede med Christian, saa eiendommeligt ildfuldt lyste hendes Øine og flød hendes Tale.

For „hendes forældreløse Barn!"

Da Wolf Ungar hiin Nat for sin Hustru havde aflagt Eden paa den hellige Thora, nærede han maaskee den lønlige Tanke, at paa hendes Hjertes raske Daad vilde der følge et Øieblik roligere Betragtning. Han stolede herved paa, hvad man hver Dag kan iagttage, at de fleste Mennesker, der gribes af en vis lidenskabelig Trang til Velgjørenhed, ere saameget hurtigere til at opgive samme, naar det derved paalægges dem som en vedvarende Pligt at vise Udholdenhed ved den paatagne Byrde. Men deri havde Wolf Ungar taget storligen feil; paa den Alvor, hvormed

Sarah opfyldte den i hiin frygtelige Time overtagne Forpligtelse, kunde han snart mærke, at hun i Virkeligheden for Gud og Mennesker ansaae sig for Christians anden Moder.

Imidlertid var den aflagte Eds Helligheb for dybt rodfæstet i Wolfs Sjæl, til at han skulde have vovet at modsætte sig Sarahs Forehavende. Han fandt sig deri, og navnlig i den første Tid, i hvilken han endnu levede under Indtrykket af det nys Oplevede, forraadte end ikke et Ord, ikke en Mine, at han kun modstræbende erindrede sig den indgaaede Forpligtelse.

Dog var der ikke Mangel paa Stemmer, som snart aabenbart snart fra et sikkert Skjul hviskede bag Sarahs Ryg, og idetmindste var man enig om at bebreide hende, at hun havde handlet uklogt og paalagt sig en „Byrde", der ikke lod sig forene med hendes Forhold som en underordnet Kirkebetjents Hustru. Hist og her havde man allerede det Raad paa rede Haand, at hun ikke hurtigt nok kunde see at blive af med det fremmede Barn, der dog i Grunden saa godt som slet ikke vedkom hende. Endnu kunde det gaae, men hvad vilde hun gjøre, naar Barnet voxede til, hvis hun selv fik flere Børn? Til alt dette rystede Sarah kun paa Hovedet, og Intet i hendes Væsen forraadte, at hun i fjerneste Hen-

seende var bleven berørt af alle disse Raad og Talemaader.

En Dag kom hendes Bedstemoder Breindel i Besøg. Det var en uhørt Begivenhed, thi den gamle stolte Kone stod for Sarah som et Væsen, hun stedse kun med en Følelse af ærefrygtsfuld Skælven vovede at nærme sig. Breindel levede af sine Midler, det vil sige af de faa hundrede Gylden i Rente, som hendes Mand havde efterladt hende, og trængte ikke til noget Menneske. Hendes blege strenge Aasyn røbede en vis Trods, som vel hidrørte fra det Uafhængige i hendes Stilling, og man kjendte kun faa Træk af hende, der ikke vidnede om en vis Haardhed og Stivsind. Hun forlod sjeldent eller aldrig sine to Værelser, som hun ligeledes havde modtaget i Arv efter sin Mand, og kun om Sabbathen var det hendes Børn og Børnebørn tilladt at besøge hende for at lade sig „bensche" (velsigne) af hende. Hun sad da i sin Lænestol med en sexrabet Granatsnor slynget om Halsen, en guldbroderet Kappe paa Hovedet samt i fuldstændig hvid Paaklædning, og modtog sine Slægtninges Ønsker, som en født Dronning modtager sine Undersaatters Hylding.

Sarah var netop ifærd med at omsye et Klædningsstykke, hun havde modtaget i Foræring,

til Christian, da Bedstemoderen traadte ind. Et svagt Skrig undslap Sarah.

„Hvorfor bliver Du forskrækket?" raabte Breindel, hvis Øre og Øie Intet undgik. „Seer jeg da allerede saaledes ud, at Folk behøve at blive forskrækkede for mig? Jeg har ogsaa engang i mit Liv havt et andet Ansigt."

Sarah vidste af lang Erfaring, at man maatte høre paa disse Bedstemoderens Stikpiller med Sagtmodighed, og derfor taug hun, idet hun ærbødigt førte den gamle Kone hen til en Stol. Men det berørte hende dog smerteligt, at Bedstemoderen ikke værdigede hendes lille Datter, den eneste levende „Urenikle" (Barnebarnsbarn) i Familien et eneste Blik. Dette vidnede om en dyb Misstemning, hvis Aarsag ikke var vanskelig at gjætte.

Efter en Pause spurgte Breindel, idet hun heftede de graae kolde Øine paa Sarah:

„Hvor er din Mand, Sarah?"

„Han er gaaet til Landsbyen, Bedstemoder! En Bonde, der har en gammel Kobberkjedel at sælge, har bestilt ham ud til sig."

„Trænger din Mand da endnu til at løbe om i Landet for at tiltuske sig gamle Kobberkjedler?" svarede Breindel, idet hun kneb sine smalle Læber sammen til et spodsk Smiil, „den hele Gade

taler jo om, at Wolf Ungar har isinde med det Allerførste at opgive sin Plads som „Schammes“ (Kirkebetjent); han skal paa et eller andet Sted have fundet en stor Skat, hvoraf han vil leve som Millionair — siger hele Verden.“

„Jeg veed Intet derom, Bedstemoder,“ sagde Sarah i sit Hjertes Uskyldighed.

„Det maa dog være saa,“ vedblev Breindel med ubarmhjertig Veltalenhed, „og Verden er ikke saa tosset. Wolf Ungar lever af denne Verden, der giver ham at spise og drikke; hvoraf kommer det da, at den samme Wolf Ungar, hvem Gud allerede har skænket eet Barn, ikke er tilfreds dermed, men har skaffet sig endnu et paa Halsen, som ovenikjøbet ikke engang er hans eget Kjød og Blod?“

Saa ubegrændset og ubetinget var paa hiin Tid den Ærefrygt, hvormed et Barnebarn stod ligeoverfor sine Bedsteforældre, selv om det blev overøst med nok saamange Bebreidelser, at det ikke er til at undres over, at Sarah forholdt sig ganske taus ligeoverfor Breindels saarende Tale.

„Hvorfor svarer Du ikke?“ raabte Bedstemoderen efter et uhyggeligt Ophold.

„Bedstemoder,“ svarede Sarah, „min Mand holder af mig og har kun gjort, hvad jeg bad ham om.“

„Altsaa er Du den forskrækkelig Rige?“ raabte Breindel med en sønderknusende Spot. „Hvor har Du da dine Perler og dine Guldkjæder? og hvorfor flytter Du ikke fra dette Huus, hvor Du maa leve paa Menighedens Bekostning? Den, der tager sig af fremmede Børn, maa have sit eget Huus og Hjem. Hvorfor lader Du Dig ikke bygge et saadant Huus?“

Sarah kunde have talt, og talt i hele Timer, for at overtyde Bedstemoderen om, hvor urigtigt hun handlede i, at vedblive i denne Tone; desuagtet kom der ikke et eneste beklagende Ord over hendes Læber. Hun følte fuldtvel, at den gamle Kone var langtfra færdig endnu; det Bittreste og meest Krænkende maatte endnu komme. Hvor skulde hun tage Modet fra til ogsaa at høre roligt paa dette? Breindel lod heller ikke vente længe dermed.

„Jeg har hørt,“ vedblev hun, „at det Barn, som Du har taget i Huset, har et Navn . . . vil Du maaskee sige mig, hvad det Drengebarn hedder?“

„Han hedder Christian,“ svarede Sarah beklemt.

„Og Du vil være dette Barn i Moders Sted?“

„Ja, Bedstemoder!“

Da stod Breindel op. Hendes blege, smalle Ansigt havde i dette Øieblik et mærkværdigt Udtryk; maaskee vilde selv en behjertet Mand være gyst tilbage derfor. Lang og mager, som hun var, blev hun nu næsten et Hoved høiere, og om hendes Mundvige spillede Noget, der lignede skinnende Knivsblade.

„Saalænge vor Familie har existeret i Verden, er det Navn ikke blevet hørt under vort Tag," sagde hun. „Husker Du endnu, efter hvem dit eget Barn, den lille Lea, er opkaldt? Maaskee har Du allerede glemt det."

„Efter hvem hun er opkaldt? Efter min gode Moder, der hviler derude paa Kirkegaarden," udbrød Sarah med dæmpet Røst.

„Og saa vil Du lade dette hellige Navn, det skjønne Navn, som din Moder har baaret med Ære, — og Gud den Almægtige veed, hvad Du tabte i hende, — det Navn vil Du i dit Huus, i din jødiske Stue lade nævne sammen med Honza Skomagers Barn? Min Datter, som var gift med en Ruben Ungar, hvis Lærdom Prager Rabbineren stillede høit, hendes Barn kan lade en Drukkenboldts Søn sidde paa sit Skjød? Og som ovenikjøbet . . . har et saadant Navn."

„Bedstemoder!" raabte Sarah dybt rystet, og Taarerne randt ned ad hendes Kinder.

„Hvad har jeg nu videre her at bestille?“ vedblev den gamle, ubønhørlige Kone, „Du vil dog vel ikke forlange, at jeg ogsaa skal „bensche“ Honza Skomagers Yngel?“

Dermed vendte hun sig om for at gaae. Sarah hulkede høit; dette syntes dog at gjøre nogen Virkning paa den gamle Kones Sind. Som alle stolte Sjæle, der kun attraae at hævde en vis Ret, elskede hun Synet af Ydmyghed og Underkastelse.

I den halvaabne Dør vendte hun sig om og sagde til Sarah, der uvilkaarligt var fulgt efter hende:

„Sarah, mit Barn! Du seer nok den sexradede Granatsnor, som jeg har om Halsen. Den er rigtignok bestemt for en Anden, naar man ogsaa engang bærer mig bort herfra, men den skal være din, imorgen, iovermorgen, hvad Tid Du selv vil — kun tør Honza Skomagers Barns Navn ikke mere nævnes i dit Huus. Har Du forstaaet mig?“

Da Breindel havde bortfjernet sig, befandt Kirkebetjentens Hustru sig i den smerteligste Forvirring. Den gamle Breindel med sit imponerende stolte Væsen havde hidtil staaet for hende som en Personlighed, hvis Ord krævede ubetinget Ærbødighed. Bedstemoderen maatte have

Ret, hvorledes kunde hun ellers været Bedstemoderen? Og dog! en sælsom Tvivl i hendes Sjæl lod sig ikke længer bringe til Taushed. Hvad der i hiin skjebnesvangre Time, da hun neppe reddede det nøgne Liv ud af Vandfloden, var forekommet hende som en Indskydelse fraoven, og som hendes Mand havde aflagt en hellig Ed paa, det skulde hun ikke turde holde? Hvorfor var hendes eget Barn undgaaet den voldsomme Fare? Var dette ikke et tydeligt Fingerpeg, en Lysstraale i Mørket?

Hvor vilde det have gjort den stakkels Sarah godt, hvis i dette Øieblik en veiledende Røst var trængt ind i hendes Sjæl! Det var for hende fra det Øieblik, Bedstemoderen havde forladt hende, som om Verden i denne korte Tid havde faaet et andet Udseende. Hvad der tidligere var lyst, forekom hende nu dunkelt og formørket; hvad hun i sit Hjertes Enfoldighed havde tænkt sig saa let at udføre blev nu til en uoverstigelig Afgrund, i hvis Dyb den gamle Bedstemoders Harme rasede. Men det var ikke det alene. Den ene Gang efter den anden farvedes hendes Ansigt af den stærkeste Rødme, der atter strax afløstes af Bleghed. Hvad om hendes Mand glemte sit givne og besvorne Løfte?

Ude i Gaarden under det mangegrenede

Nøddetræ legede de to Børn; Sarah kunde følge enhver af deres Bevægelser med en Moders aarvaagne Øie. Hvor fortrolige sadde de ved Siden af hinanden; hvor smukt tog det fremmede Barns lyshaarede Hoved sig ud ved Siden af hendes Leas sorte Lokker! Hjertet strømmede over af kjærlig Bevægelse; hun maatte have Børnene i sin umiddelbare Nærhed. Hun kaldte paa sin lille Datter, derpaa vilde hun kalde paa det fremmede Barn, men Navnet qvaltes paa hendes Læber; det var, som om Halsen var tilsnøret paa hende.

Havde ikke den gamle Bedstemoder sagt, at dette Navn ikke turde lyde under et jødisk Tag?

Hele en Sjæls Jammer, som i sin Reenhed berøres paa det ømmeste Sted, betog hende. Saameget blev hende klart, at hun rask og uden Tøven maatte skille sig ved det i Huset optagne Barn, hvis Bedstemoderen skulde rose hendes Lydighed, som hun havde Ret til at fordre. Tænkte hun maaskee paa den funklende, sexradede Granatsnor? End ikke den fjerneste Tanke stjal sig hen til det straalende Smykke. Næsten stod det Forsæt fast hos hende, at rette sig efter den gamle Kones Ønske — men allerede det næste Øieblik havde hun igjen kuldkastet det. Nye Tvivl opstode hos hende. Bedstemoderen havde ubetinget

fordømt hendes Adfærd; kunde der ikke findes Stemmer i Menigheden, der ligesaa ubetinget billigede den? Sarah grundede over, hos hvem hun skulde søge Raad, thi et Raad maatte hun have. Det var allerede kommet saa vidt med hende, at hun ikke længer forstod sit eget Hjertes Sprog; hun var bleven fremmed for sig selv. Sælsomt! hun kunde sandsynligviis ikke gjøre sig selv Regnskab for, hvorfor hendes Tanker bestandig paany vendte tilbage til den lille Mand, som i Gaden almindeligt gik under Navn af „Klein-Mendelsohn".

Men egentlig kaldte han sig Kalmann Würzburg, og var en lille mager, sammenskrumpen Mand, hvis Ryg Naturen havde udstyret med en lille Pukkel ligesom den berømte Berlinske Philosophs. Dette var imidlertid kun den ydre Grund, der havde hjulpet Kalmann Würzburg til hans Tilnavn: Klein-Mendelsohn.

Denne Kalmann var nemlig mistænkt for saakaldte oplyste Ideer, som paa hiin Tid endnu ingenlunde vare fremspirede i „Gaden" som et Fremtidens Frø. Man omtalte ham for hans umaadelige Lærdom; han havde i sin Tid, hed det, været den skarpsindigste Elev i den Pragske Talmud-Skole, om hvis Spørgsmaal og Svar der dengang, altsaa efter næsten tredive Aars Forløb,

havde forplantet sig Traditioner i Böhmen og Mähren, der gik fra Mund til Mund. Han eiede et stort Huus i Gaden og havde aldrig været gift. Folk kom ham forøvrigt ikke gjerne nær, uagtet han gjorde meget Godt. Mange Omløbere paa Landet levede paa en Maade kun ved ham; hver Søndag Morgen kom de til ham for at hente sig nogle Gylden, hvormed de saa tiltraadte deres besværlige Ugevandring; om Fredagen bragte de ham Laanet tilbage, uden at han nogensinde beregnede sig det Mindste i Renter. Ved disse Ud- og Tilbagebetalinger fremkom han som oftest med Yttringer, der især erhvervede ham Tilnavnet „Klein Mendelsohn". Naar han tog Pengene ud af Skuffen, lod han det aldrig mangle paa sarkastiske Bemærkninger om Omløbernes „Stand", hvilken han, som han sagde, kun modstræbende forsynede med Penge. Hver Søndag og Fredag kunde de høre, hvorledes han med en Slags Bitterhed drog tilfelts mod deres „Hareskind og Kattunstørklæder" og ved samme Leilighed talte om Velsignelsen ved „det frie Arbeide paa Marken", hvoraf imidlertid de Fleste kun forstode saare Lidet. Naar han undertiden blev alvorlig vred, kunde han ikke heller tilbageholde den Yttring, at en eneste Bonde var ham kjærere end alle Omløbere i Böhmen og Mähren. Disse og

flere Yttringer saavelsom de mange tydske Bøger, man saae hos ham, havde draget en eiendommelig Tryllekreds om „Klein-Mendelsohn", hvilken kun de nærmede sig, der uundgaaeligt behøvede hans Hjælp. Var Kalmann da ogsaa rettroende i den Bethdning, man dengang dannede sig om dette Begreb? Ingen havde seet Noget, der vidnede om det Modsatte — men der var heller Ingen, der, hvis det forlangtes, vilde have løftet den mindste Finger for at beedige det!

Til denne Kalmann Würzburg følte Sarah Trang til at henvende sig. Hvis man havde spurgt hende, hvorfor hun netop følte sig hendragen til denne Mand, vilde hun sandsynligviis ikke have kunnet svare derpaa. Hun gik hen til ham, fordi hun ogsaa vilde høre en anden Mening end den gamle Breindels.

„Kommer Du efter Penge?" snærrede Klein-Mendelsohn hende imøde, idet han fortrædelig hævede sit kæmpestore Hoved, der var bedækket med en Fløils Kalot, fra den foran ham liggende opslaaede Foliant.

Efter Penge! Sarah forskrækkedes i sin Sjæls Inderste. Skulde Kalmann Würzburg have hørt Noget om hendes Bedstemoders sexradede Granatsnor?

Den Bleghed, der hvilede over hendes An-

sigt, bestyrkede Klein-Mendelsohn endnu mere i den Formodning, at Sarah ar kommen for at anmode om et Laan.

„Har din Mand lagt sig efter at handle med Hareskind?" snærrede han atter, idet han aabnede Bordskuffen, hvori der laae en Mængde Sølv- og Kobbermønt. „Hvor meget behøver Du?"

Med en Behjertethed, som Ingen skulde have tiltroet denne stakkels Qvinde, greb Sarah ham i Armen, efterat han alt havde taget nogle Sølvmønter i Haanden.

„Jeg kommer ikke efter Penge, Hr. Kalmann," sagde hun, idet hun trak Veiret dybt, „jeg kommer af en anden Grund."

„Din Mand har altsaa ikke lagt sig efter Hareskind? Er det maaskee en Kobberkjedel?" spurgte han spydigt.

Da begyndte Sarahs Øine at blive tilsløredе; den tilbagetrængte Smerte søgte at komme til Udbrud.

„Hr. Kalmann," raabte hun under en Strøm af Taarer, „jeg kommer for at hente et Raad hos Dem, og De byder mig Fornærmelser."

Klein-Mendelsohn blev alvorlig.

„Staaer det saaledes til med Dig?" sagde han, idet han igjen lukkede Bordskuffen i. „Hvor-

med kan jeg ellers tjene Dig? Men sæt Dig først ned."

Det varede en god Stund, inden Kalman Würzburg af Sarahs under gjentagen Hulken afbrudte Fortælling erfarede Sammenhængen af den besynderlige Sag, der forelagdes ham til Bedømmelse. Da hun var færdig og nu betragtede ham med sine vaade Blikke, der sagde langt mere, end hendes Mund formaaede at udtale, blev Klein-Mendelsohn heelt urolig i sin Læneſtol; han rykkede frem og tilbage og skød Fløilskalotten paa sit Hoved snart op og snart ned. Faldt Svaret ham saa vanskeligt? — Saa stirrede han igjen i den opslaaede Foliant, men hans Tanker dvælede ikke ved de krogede Bogstaver; hans ellers fortrædelige, suurmulende Ansigt var undergaaet en mærkelig Forandring.

„Din Bedstemoder har altsaa sagt Dig," begyndte han endelig, „at man ikke tør beholde et sligt Barn hos sig, ja at man ikke engang tør udtale hans Navn?"

Sarah formaaede kun at nikke med Hovedet.

„Og vil Du adlyde hende?"

„Maa jeg?" spurgte Sarah.

Et godmodigt Smiil opklarede Klein-Mendelsohns Aasyn. Han beundrede i Stilhed den Fiinhed, hvormed denne simple Kone ved dette

Spørgsmaal undgik at træde Agtelsen for Familiens Hoved for nær, medens det tillige afslørede hendes Raadvildhed.

„Jeg vil gjøre Dig et andet Spørgsmaal," begyndte han igjen efter en Pause. „Naar idag eller imorgen Borgemesteren kommer til Dig med Præsten, og de sige: Udleveer os Barnet, det er vort! Udleveer det! Vil Du ikke saa blive nødt til at skille Dig ved det? Thi Du kjender dem endnu ikke ret. Var det altsaa ikke bedre, at Du gjorde strax, hvad de maaskee senere ville tvinge Dig til med Magt?"

Kalmann Würzburg taug; han vilde give Sarahs Tankegang frit Løb. Men hun udbrød med et Udtryk, som greb Klein-Mendelsohn paa en vidunderlig Maade:

„Men saalænge tør jeg dog vel beholde Drengen? Mit eget Barn leger med ham, og jeg giver ham at spise. Tør det ikke skee? Og fordi Honza Skomagers Barn staaer forladt i Verden og Ingen har meldt sig, som vil række det en Draabe Vand, og fordi jeg har aflagt en hellig Ed og min Mand ogsaa for den hellige Thora paa, at jeg vil være hans Moder, fordi den almægtige Gud har gjengivet mig mit eget Barn—"

„Tal ikke videre!" afbrød Kalmann Würzburg hende, idet han bevægede sig urolig i sin

Læneſtol, „jeg forſtaaer Dig saa godt, som om Du var et Kar med klart Vand, hvori man seer lige ned til Bunden.“

Derpaa kaſtede han, som i heftig Vrede, sin Kalot i Gulvet og ſprang op. Han lod til at have glemt, at en Qvinde fra „Gaden“ var i hans Nærhed, og at han ſtod barhovedet lige-overfor hende.

Den lille pukkelryggede Mand gik med lange Skridt op og ned i Stuen; kun ſjeldent havde hans hele Væſen været i en saa oprørt Tilſtand. Han talte med ſig ſelv, og kun halvt forſtaaelige Ord naaede til Sarahs Øre. Samtidigt fægtede han i Luften med de to uforholdsmæssig lange Arme, saa at Sarah blev alvorlig bange for, at der var „tilſtødt“ ham Noget.

„Altid de Bedſtemødre! overalt de Bedſte-mødre!“ udbrød han, „naar En kun vil overſkride Snoren med en eneſte Linie, ſtrax er Bedſtemo-deren paafærde!“

Han ſlog med det Samme Folianten i med en Heftighed, ſom om han een Gang for alle vilde have udſlukket dens Livslys.

„Min Bedſtemoder maa Ingen fornærme,“ tillod Sarah ſig at bemærke i en nedſtemt Tone. „Hun mener det godt med mig.“

„Og hvorledes ſkal jeg da forſtaae, at Du

alligevel kommer til mig?" raabte Klein-Mendelsohn i Harme, idet han fæstede de store graae Øine paa hende.

„Jeg veed selv ikke mere hvorfor," stammede Sarah; „det forekommer mig, det var for Barnets Skyld."

Da blev Klein-Mendelsohn igjen blid og rolig. Han formindskede sine Skridt og blev endelig staaende foran et aabent Bogskab. Mechanisk greb han efter en lille Bog, som stod paa den øverste Hylde; han maatte hæve sig op paa Tæerne for at faae den fat. Han aabnede den og begyndte at læse; ængstelig fulgte Sarah enhver af hans Bevægelser. Pludselig opklarede en Straale af Glæde hans Aasyn, Bogen dirrede i hans Haand.

„Du forlanger et Raad af mig," sagde han hurtig, „og om jeg i en heel Maaned havde grublet derover, vilde der ikke være faldet mig noget Bedre ind end det, der her staaer i Bogen."

Sarah betragtede ham efter disse Ord med forundrede Blikke.

„Er den Bog — i det hellige Sprog?" spurgte hun frygtsomt.

„Du kan forlade Dig derpaa," sagde Klein-Mendelsohn smilende, „det er Salomos Ordsprog, jeg her holder i Haanden."

„Og hvorledes passe de til mig?" spurgte hun videre.

„Det skal jeg forklare Dig. Som Du vel veed, var Kong Salomo en meget viis Mand, af hvem man endnu kan lære meget. Den Bog, jeg her har, indeholder ganske mærkværdige Ting, og om Du vil, giver den et Svar paa ethvert Spørgsmaal. Der findes ogsaa et for Dig."

Sarahs Sjæl afspeilede sig i dette Øieblik i den gjennemsigtige fine Rødme, som havde overtrukket hendes Aasyn. En Følelse havde grebet hende, som om hun stod midt i Bønnen — og Bønnen stod i den Bog, som Kalmann Würzburg holdt i sin Haand.

„Hør kun, hvad der staaer her øverst paa Siden," begyndte han igjen; „men hør godt efter, paa det Du kan lægge Mærke dertil."

„Jeg hører," hviskede hun.

„Du skal ikke være altfor retfærdig," læste Kalmann, „og ikke gruble for meget. Du kunde ellers let gaae tilgrunde. Har Du forstaaet det?"

Sarah var saa dybt bevæget, at hun i lang Tid ikke ved nogen Lyd, ikke engang ved noget Tegn formaaede at tilkjendegive, at hun havde forstaaet ham. Hendes vidtaabne Øine udstraalede et Lys, hvis Mage Klein-Mendelsohn i sin

glædeløse Tilværelse ingensinde havde seet paa et Menneskeaasyn.

„Har Du forstaaet mig?" spurgte han nu atter.

„Du skal ikke være altfor retfærdig," listede sig langsomt og i en næsten høitidelig Tone over hendes Læber. „Ikke sandt, det kan anvendes paa min Bedstemoder? „Og ikke gruble for meget!" det er skrevet for mig især? Og det Sidste — det har Henthydning til Honza Skomagers Barn, den stakkels forladte Forældreløse! Hvem skulde vel gaae tilgrunde og omkomme undtagen Christian, Honza Skomagers Barn?"

„Du har mere i Hovedet, Sarah, end jeg og tusinde af mine Ligemænd."

Sarah smilede, som hensunken i blide Drømme.

„Du skal ikke gruble for meget," sagde hun halvhøit ved sig selv.

„Er Du nu vel tilmode, Sarah Ungar?" spurgte Klein-Mendelsohn.

„Saa vel tilmode som aldrig tilforn," sagde hun med straalende Blikke. „Nu veed jeg, hvad jeg har at gjøre."

Over en halv Time efter at hun var gaaet, sad Kalmann Würzburg med den opslagne Foliant foran sig, uden at skænke sammes Indhold

den ringeste Opmærksomhed. Hans graae Øine stirrede som efter en fjern Gjenstand. Havde der ogsaa for ham selv i den stedfundne Samtale afsløret sig en Hemmelighed, hvis Tilværelse han først erfarede, efterat denne stakkels Qvinde havde forladt hans Huus?

Sarahs beklemte Hjerte havde faaet Luft; hun følte sig forunderlig styrket efter Samtalen med Klein-Mendelsohn og turde skue frit ud i Fremtiden. Hun var tilmode, som om hun vandrede i det muntreste Sollys; den vise Salomos Raad havde fæstet Rod i hendes Hjerte og fundet Gjenklang i hendes Sjæls Inderste.

Klein-Mendelsohn havde forøvrigt ikke forgæves ladet et Ord falde om „dem", som en jøn Dag kunde gjøre deres Ret gjældende til den Forældreløse. Ogsaa med Hensyn til dette Punkt maatte Sarah see at komme til Vished. Hun tog den næste Dag sin smukke Sabbathskappe paa, pyntede den lille Christian det Bedste hun kunde og begav sig med ham paa Veien til Borgemesteren.

Borgemesteren, af Haandtering en hæderlig Pottemager, gjorde store Øine, da Sarah stam-

mende og med mange Omsvøb forelagde ham det Spørgsmaal, om hun turde beholde Barnet.

„Hvorfor skulde Du ikke turde beholde det," svarede han, „hvad skulde vi vel tage os for med Barnet? Krigsskatten har slugt Alt, hvad der var i vor Kasse, og nu dandse Muus og Rotter omkring paa de tomme Lofter. Man tager vore Penge fra os, og vore Børn gjør man til Soldater, hvor skulle vi altsaa tage Noget fra til de Forældreløse?"

Der laae i denne Beviisførelse en Raahed, som smertede den stakkels Kone dybt; men hun beherskede sig og bemærkede kun undseelig:

„Men vil Ingen indvende Noget derimod?"

„Hvem skulde indvende Noget?" sagde Borgemesteren med en spodsk Latter.

„Jeg mener — Hr. Dechanten!" hviskede Sarah næsten uhørligt.

„Han?" sagde Borgemesteren og loe høit; „han lader Dig nok i Ro, og ham behøver Du ikke at være bange for. Han er glad over, at den druknede Skomagers Barn ikke kommer tiggende ved hans Dør. Den høiærværdige Herre holder ikke af Sligt."

Hvor forunderligt Tiderne vexle! Endnu havde den „stridende" Kirke ikke overalt udstillet sine Vagtposter og sine Speidere, der med næsten

feberagtigt skærpet Blik maae passe paa, at Ingen træder ud af „Række og Geled"; endnu var ikke hiin frygtelige Doctrin bleven udtalt og iværksat, ifølge hvilken der i Kjærlighedens Navn oprettes Skillevægge mellem de Dødes sidste Hvilesteder, og de, der i Livet vare tæt forenede, ikke tør boe sammen, naar de ere blevne til Støv; endnu havde ikke ved høilys Dag de mørke Spøgelser viist sig, ved Synet af hvilke Freden og Samdrægtigheden flygte bort som opskræmmede Duer! Prædike- og Skriftestolene vare endnu blevne uberørte af Hines Veltalenhed, som med mørk Pande og uheldsvangre Miner betegne det frie Statsliv som „falsk Oplysning" og Fred blandt Menneskene som „et beruset Aarhundredes fade Hjernespind"!

Sarah turde altsaa beholde Barnet. Staten, repræsenteret i Hr. Borgemesterens Person, tilstedede hende det, og heller ikke „Kirken" havde Noget at indvende derimod. Dechanten holdt jo ikke af fattige forældreløse Børns Tiggeri ved sin Dør!

Paa Hjemveien bevægedes Sarah af allehaande Tanker.

„Det er dog mærkværdigt," lød en af dem, „at „de" ikke bryde sig mere om Barnet. De støde det fra sig og vide ikke engang, hvad jeg

har ifinde med det. Maaſkee bliver Barnet en Tyv eller overhovedet et ſlet Menneſke hos mig? Har jeg da givet dem Haanden paa, hvorledes jeg vil opdrage det? Og hvis der, Gud frie os derfra, ſkulde tilſtøde et jødiſk Barn, hvad der er hændt Honza Skomagers Dreng, vilde man hos os ſaa let opgive ſit eget Kjød og Blod? Kan da Barnet ikke hos mig blive virkelig fortabt?"

Denne Tanke bragte Sarah til at ſkælve i ſin Sjæls Inderſte. Fortabt! Ikke i den Forſtand, at Barnet i en Skov fuld af høie Træer ikke kunde gjenfinde Sporet, der førte det til Hjemmet, men fortabt i den Forſtand, at det forvildede ſig paa Fordærvelſens Afvei! Hvis nu dette blev Frugten af al hendes Omſorg og Opoffrelſe? Hvis hun havde forbrudt ſig ved at gribe ind i et Menneſkelivs Skjebne, drage det til ſig, og ſaa bagefter maatte være Vidne til, hvorledes det under hendes Hænder udviklede ſig til en forfeilet Skabning?

Og atter lød det Salomoniſke Viisdomsord, ſom, ſiden hun havde fornummet det, trøſtende og opretholdende viſte hende Vei, uvilkaarligt fra hendes Læber: „Du ſkal ikke gruble, og vær ikke altfor retfærdig, Du kunde ellers let gaae tilgrunde."

Med glad Tryghed gjenoplivedes Bevidstheden hos hende om det overtagne Ansvar.

„Jeg vil have Barnet kjært, som om det var mit eget," saaledes forjog hun efterhaanden al Frygt og Bekymring, „og kan en Moder gjøre mere for sit Barn end have det kjært? Jeg skulde mene, at et saadant Barn maa trives godt. Hvo vil vove at paastaae, at Noget kan voxe og trives, hvis man vilde unddrage det Solens Lys?"

Man vil see, at Sarah havde udkastet en Opdragelsesplan, som hun ikke havde udarbeidet i sit Hoved, men i sit Hjerte. Hun var bleven enig med sig selv om et Punkt, ved hvilket hidtil den fornemt opblæste Bogviisdom stedse var bleven tilskamme.

Vi have hidtil ikke talt synderligt om Børnene.

Men hvem tør vel rose sig af den Evne at finde Vei og Gange gjennem Trylleskoven i hiin eiendommelige Verden, som danner to glade Børns Samværen? Tilsyneladende er den gjennemkrydset af lyse Stier, Sollyset skinner paa hvert Blad, og man troer tydeligt at kunne efterspore de unge Træers Vext. Fordi man ikke hører Skoven suse, kommer man til den falske Slutning, at Alt er stille paa disse Steder, og

dog tør det næsten med Bestemthed siges, at Menneskeplantens lydløse Fremvæxt hjemsøges af de samme, om ikke af heftigere Storme end det fuldvoxne Træ, over hvis Krone Naturens vilde Elementer udøve en indskrænket Magt.

Det var mærkeligt, hvor vanskeligt, næsten modstræbende det fremmede Barn fandt sig i den Kjærlighed, hvormed det uvante Hjem omgav det. Christian syntes at finde sig usædvanlig fremmed i Wolf Ungars Huus; han var indesluttet og frastødende, og isærdeleshed mod Sarah udviste han et haardnakket Stivsind, som i lang Tid ikke vilde bøie sig selv for hendes blide Væsen. For det Meste opholdt han sig gnaven og suurmulende i et Hjørne af Stuen, og her var det, at den lille Lea, hans vante Legesøster, maatte opsøge ham, naar hun behøvede hans Hjælp til sin Dukke.

Hvad var det, der foregik i Barnets Inderste? Var det sørgmodig Længsel efter de i Vandfloden omkomne Forældre? Var det den fremmede Luft, det indaandede, eller Lyden af den eiendommelige Jargon, som det nu uafladelig maatte høre paa?

Hvem denne Barnets Adfærd gik meest tilhjerte, var mærkeligt nok ikke Sarah, men hendes Mand. Wolf Ungar elskede sin Kone inderligt; han havde tilsvoret hende paa Thoraen, at han

ikke i fjerneste Maade vilde gribe ind i den Forpligtelse, som hun i hiin skumle Nat havde paabyrdet sig for Guds Aasyn. Hvad havde hun opnaaet derved? Ikke nok, at dette Sarahs Skridt af Sladderen betegnedes som uoverlagt, ja i „Gaden" som uhørt, men Barnet var ham en Byrde, som overalt stod ham iveien, og som han kunde blive skinsyg paa, naar han saae, hvilken Umage hans Hustru gjorde sig for at overvinde Drengens forstokkede Sind.

Engang blev han Vidne til, at Christian med knyttet Haand slog efter Sarah. Da kunde han ikke afholde sig fra at tilkjendegive sin Harme og give sine med stor Besvær tilbageholdte Følelser Luft.

„Det har man deraf," raabte han, idet han den ene Gang efter den anden slog i Bordet, „naar man tager sig af „dem". Blodet kan ikke fornegte sig, og hvad der boer i Honza Skomagers Barn, det kan ikke blive til hvad der boer i min lille Lea. Det har Gud engang indrettet saaledes, og hvad der ikke passer sammen, skal vi heller ikke søge at passe sammen. Du vil nok komme til at opleve, Sarah, at det Barn, som nu slaaer efter Dig, vil engang, naar det er blevet større —"

„Forsynd Dig ikke, Wolf," raabte Sarah,

idet hun fæstede de store forskrækkede Øine paa sin Mand, „og tænk hellere paa din Ed."

Idet hun derpaa vendte sig om mod Barnet, udbrød hun i hiin Tone, hvori man ofte forelægger Børn de meest urimelige Spørgsmaal for at faae ligesaa urimelige Svar:

„Er det virkelig sandt . . . Christian?"

Da gled der en navnløs Smerte hen over Drengens Aasyn; hans trodsige Mine var forsvunden, hans Bryst hævede sig krampagtigt, og før Sarah fik tænkt sig om, opfyldte en stærk, heftig Graad den lille Stue.

„Hvad feiler Dig, Christian?" raabte Sarah.

Barnet løb hen til hende, omslyngede hendes Liv med sine Arme og lagde grædende sit lille Hoved i hendes Skjød.

Hun bøiede sig kjærligt ned over ham, lod Haanden glide hen over hans blonde Haar, nævnede ham gjentagne Gange ved Navn og søgte paa sin sædvanlige kjærlige Maade at berolige ham. Men det varede længe, før det lykkedes hende. Endelig sov Barnet ind i hendes Arme efter at have grædt sig træt.

Hvad betød dette Drengens Smertensskrig? Wolf Ungar, i hvis Sind der som sagt havde samlet sig en vis Bitterhed paa Grund af Sarahs uoverlagte Skridt, saae deri kun et nyt Be-

viis for sin Paastand. Barnet følte, at det ikke passede ind i disse Omgivelser, det var dets Natur imod, og det vilde som en indespærret Fugl med Magt ud af sit Buur. Men saaledes tænkte Sarah ikke! Med det Qvinderne, navnlig saadanne, der alt ere blevne Mødre, eiendommelige Instinct gættede hun sig til, hvad der endnu ikke var hende klart bevidst, at der maatte være foregaaet en Forandring af Betydenhed med Barnet. Forvandlingen var skeet saa hurtigt og uformodet, og der var en saa stor Afstand imellem Christians tidligere Forstokkethed og hans heftige, næsten ustandselige Graad, at Sarah med Rette kun søgte at udforske den ydre Bevæggrund til alt dette.

Havde Barnet forstaaet hendes Mands barske Ord? Det kunde neppe antages. Og selv hvis det havde forstaaet dem, hvorfor løb det da grædende hen til hende og skjulte hulkende sin Smerte i hendes Skjød?

Om Natten stod Sarah op; hun tændte Lys og nærmede sig dermed Christians lille Seng. Til sin store Forundring fandt hun Barnet vaagent; det betragtede hende med sine store, mørkeblaae Øine.

„Hvorfor sover Du ikke, Christian?“ spurgte hun og lagde Haanden paa hans Pande for at føle, om han havde Feber.

Atter formaaede Barnet ikke at svare for Hulken og Graad, og atter kunde det ikke bringes til Ro, før det havde grædt sig træt og var blevet dysset isøvn af Sarahs blide Tale.

For Sarahs Tanker svævede Noget, der lignede en Løsning paa den Gaade, som denne barnlige Sjæl havde opgivet hende; men var det den rigtige? Skuffede hun sig ikke? Det forekom hende, at hun var paa det rette Spor. Hvor sælsomt! naar hun tænkte paa Barnet og den paafaldende Forvandling, der var foregaaet med det, nævnede hun det stedse, idet hun talte med sig selv, ved dets Navn — og pludselig stod den længe søgte Sandhed som et flammende Lys for hendes Sjæl.

Det havde været Navnet! Siden den Dag, da den gamle Breindel paa en saa bydende Maade havde forlangt, at dette Navn ikke oftere maatte nævnes i Sarahs Huus, havde det ligesom været begravet paa hendes Læber. Uagtet hun, sættende sig ud over den gamle Kones Villie, beholdt Barnet, var dog netop denne Befaling bleven tilbage hos hende, ligesom Spiren til Ukrudt uforvarende bliver liggende og skyder op mellem den grønne Sæd. Men et navnløst Barn, maatte hun tilstaae for sig selv, har intet Hjem! Den eneste Eiendom, som tilkom Christian efter

hans Forældre — den havde hun af utilgivelig Frygt for en gammel Kones Ord berøvet ham. Nu indsaae hun godt, hvorledes hun skulde forklare sig Drengens formeentlige Forstokkethed og Uvornhed. Barnet havde, da hun endelig uden selv at tænke derpaa saa uventet gjengav ham hans Navn, indseet, at det hidtil havde været en fremmed, kun af Medlidenhed taalt Gjenstand i Huset! Vilde hendes eget Barn, den skælmske Lea, ikke i et lignende Tilfælde være undergaaet en slig Forvandling i Sindet?

Saaledes kæmpede denne Kones jevne Forstand sig efterhaanden ud af de Taager, som indtil nu havde omsløret hendes klare Følelse. Skridt for Skridt opnaaede hun Kraft og Evne til at opfatte det fremmede Barns Eiendommeligheder og bringe dem i Samklang med Planerne for dets Fremtid — Tanker og Drømme, der hos hende stedse antoge en tydeligere og haandgribeligere Skikkelse for ikke mere at fjerne sig!

Der gives en Kraft i Menneskets Sind, som drager sin Næring af ufynlige Kilder og ofte udretter det Vanskeligste: Kraften nemlig til ikke at gyse tilbage for Fremtidens Tilskikkelser. Hvad var Begeistringen for en Sag, for hvilken man vil vove sit Hjerteblod, uden denne hemmelighedsfuldt virkende Evne til at glemme Øieblikkets

truende Uveir for Fremtidens vinkende Stjerner? Hvad vare alle Kjærlighedens Luer, hvad var den efter Befrielse higende Menneskeheds Skjebne? En Lygtemand i den sumpige Mose, en kort Vinterdag med den paa samme følgende iiskolde Nat! Kun Faa er denne Kraft given, og de ere de Lykkelige paa denne Jord, thi dem opfylder en Smerte, der er saa gammel som Menneskeheden, den Smerte at have et aabent Øie for Lyset, at indsuge det med fulde Drag, medens de Andre deri see et flammende Tugtens Riis, som de troe at kunne undgaae ved Fornedrelse og Sønderknuselse.

Ogsaa Sarah var opfyldt af en Deel deraf; dog bukkede hun ikke under derfor, men løftede stedse sit Hoved høiere og høiere. Hun vidste, at endnu havde hun Intet opnaaet; Maalet laae fjernt, større og større Vanskeligheder skulde overvindes, og havde hun bragt det Ene til Taushed, saa viste sig et Andet, som gjorde endnu større Krav paa hendes udtømte Kræfter. Hun tænkte herved ikke paa ydre Hindringer, saasom hendes Mands hemmelige Modstand og hendes nærmeste Slægtninges aabenlyse Fjendskab; mod disse havde hun forlængst vidst at væbne sig. Der var noget langt Sværere at overvinde, og det skulde allerede aabenbare sig for hende i den nærmeste Fremtid.

En Vinteraften havde Sarah ladet Børnene gaae iseng tidligere, end hun pleiede. Hendes Mand var ikke hjemme, thi han havde begivet sig paa en Handelsreise i de omliggende Landsbyer, der sysselsatte ham til den kommende Fredag. Som hun altid pleiede, fremsagde hun ogsaa denne Gang for sin lille Lea Aftenbønnen i Aabenbaringens hellige Sprog, medens hun formodede, at Christian allerede laae i den dybeste Søvn.

Først bad hun med Barnet det ophøiede: „Hør, Israel, Herren din Gud er en eneste Gud", som Lea Ord for Ord gjentog efter hende; derpaa de vidunderlige Ord til Værn mod Nattens Rædsler: „Ved min høire Side staaer Michael, ved min venstre Gabriel" osv, og „over mit Hoved er den Almægtiges Herlighed", hvorefter Lea, endnu før de sidste Ord vare forstummede, lukkede de trætte Øienlaage og sov ind.

„Jeg vilde gjerne have, at Du ogsaa engang skulde sige mig det for, som Du læser med Lea," hørte hun pludselig Christian udbryde, som sad overende paa sit Leie.

„Hvorfor sover Du ikke, Christian?" spurgte hun strengt.

„Jeg har tænkt over, hvad Du altid taler med Lea om; jeg kan ikke forstaae det, og derfor

vil jeg gjerne have, at Du ogsaa kommer hen til mig hver Aften og siger mig for."

„Det gaaer ikke an, Christian," sagde Sarah stammende.

„Hvorfor ikke?"

„Fordi det, jeg taler med Lea, ikke vedkommer Dig."

Dette Svar tilfredsstillede aabenbart ikke Christian.

„Men Lea er jo mindre end jeg," indvendte han efter en Pause. „Hvorfor læser Du saameget med hende og slet ikke med mig? Forstaaer hun da mere end jeg?"

„Det veed jeg ikke, Christian," udbrød Sarah, besindende sig. „Men Lea maa sige det og Du ikke."

Christian tænkte igjen efter en lille Stund, saa lagde han sig atter ned paa Siden og sukkede dybt.

„Christian!" raabte Sarah.

Barnet løftede Hovedet iveiret.

„Kan Du slet ikke mere huske, hvad din Moder gjorde, naar hun havde lagt Dig tilsengs? Hun maa dengang ogsaa have sagt Dig Noget for, og naar Du kun vil, kommer Du nok paa det. Kan Du slet ikke huske Noget deraf?"

Hun havde sat sig ved Barnets Seng og klappede hans blonde Haar.

„Min Moder? Du siger jo, at hun er falden i Vandet?"

„Det er ogsaa sandt, ellers var Du jo ikke i Huset hos mig. Men husker Du slet ikke mere, hvorledes hun saae ud, og hvad hun har sagt til Dig om Aftenen, naar Du gik iseng?"

„Nei!" var Barnets bestemte Svar.

„Din Moder har altsaa . . . aldrig bedet med Dig?" bragte Sarah med Møie over Læberne.

„Er det Det, Du mener?" sagde Christian, og inden Sarah kunde faae Tid til at svare, havde Barnet gjort det Tegn for Brystet og Hovedet, som hun saa ofte havde seet Bønderfolk gjøre, naar Veien førte dem gjennem „Gaden", og de bleve staaende stille ved Middagsklokkens Lyd.

Sarah blev meget forskrækket, alt Blodet strømmede hende til Hjertet. I hendes Stue, strax efter at hun med sit eget Barn havde bedet „Sch'ma Israel"! Den gamle Breindels Barnebarn og Kirkebetjenten Wolf Ungars Hustru! Hun følte sig saa dybt rystet, at hun blev siddende som bedøvet og ikke formaaede at frembringe et Ord.

Vi kunne ikke negte, at Sarah et Øieblik var greben af den dybeste Smerte; det var ikke

blot Indblandingen af fremmede religieuse Forestillinger i den hidtil uantastede Verden for hendes medfødte Tro, som forskrækkede hende og bragte hende til at gyse, det var ogsaa den Tanke, at det Barn, som hun havde helliget en moderlig Omhu, allerede et Aar havde været i hendes Huus ... uden en eneste Gang at have bedet!

Endnu længe sad Sarah ved Sengen hos Christian, som imidlertid var sovet ind, og hengav sig til sine eiendommelige Grublerier, der lignede en stille, uudforskelig Sø, hvori der er faldet en Steen. Den nedkastede Steen danner bestandigt større og større Kredse. Gjenstanden, der foraarsager denne Uro, hviler forlængst paa Søens Bund, men dens Overflade er derfor ingenlunde rolig, de gamle Kredse drage endnu bestandigt nye efter sig.

„Hvad vil man dømme om Dig," lød i hendes Indre en Stemme, der ikke kunde bringes til Taushed, „at Du taaler Sligt i dit Huus? Er det derfor, din Moder har født Dig, og er Wolf Ungar derfor bleven din Mand? Passer dette sig for et Barnebarn af den fromme Breindel? Er det da ikke nok, at Du giver Barnet at spise og drikke og en Seng at ligge i, maa Du ogsaa give det noget af din „tilkommende Ver-

den", som Du vil have Andeel i, naar Du engang har forladt denne?"

Saa betragtede hun igjen den slumrende Dreng og lyttede til hans Aandedrag.

„Taale da „de" det?" lød en anden Stemme. „Vilde vel de, naar min Lea, hvad Gud forbyde, var i Christians Sted og Honza Skomagers Kone havde taget sig af mit Barn, som jeg har taget mig af hendes, vilde de tillade mit Barn, hvad jeg har tilladt den forladte Christian? Jeg seer jo, hvorledes de bære sig ad. Naar en Procession kommer forbi, maa jeg hurtigt skynde mig ind i et Huus, for at Synet af mig ikke skal fornærme dem, og naar den Geistlige med sin lille Klokke gaaer til en Døende og Alle kaste sig paa Knæ, maa jeg da ikke skjule mig, fordi jeg ikke tør eller vil knæle? Mon der vel findes Nogen, der rolig vil høre paa, at min Lea fremsiger sit „Sch'ma Israel", naar den hellige Johan af Nepomuk hænger paa Væggen?"

Man tør vel sige, at denne Qvinde, medens hun saaledes tænkte og grublede, hørte en Susen af hiin Aands Vingeslag, der, som vi ellers antage, kun nedsænker sig over mægtigt begavede Menneskers Hoveder. Som hun sad der, med Sindet opfyldt af smertelige Kampe og Modsigelser, pulserede der i hende Spørgsmaal til-

hørende en Tid, som vil bringe en lykkeligere Slægt Løsningen deraf: den indadtil og udadtil frigjorte Menneskehed! Eller havde denne Lysets Aand kun nærmet sig Sarah for efter en kortvarig Opløftelse ligesaa hurtigt igjen at forlade hende?

Det var langt ud paa Natten, og den oprørte, bølgende Tankestrøm vilde endnu ikke til at lægge sig. Men Sarahs Sind var af en saadan Beskaffenhed, at det ikke ved blotte Benegtelser kunde komme til nogen Afslutning. Skulde hun hengive sig til Søvnen uden at være kommen til Vished om, hvorledes hun skulde forholde sig med Hensyn til Christians Bøn?

Endelig sagde hun til sig selv — og kun hiin høieste Verdensaand, som havde bragt en af sine tungeste Hjemsøgelser over denne Qvinde, kan have været Vidne til det Lys, som udbredte sig i Sarahs Sjæl, da hun til Slutningen i sit Indre ligesom udtalte det sidste Ord om Honza Skomagers Barn:

„Jeg har annammet Barnet fra Gud, fordi han har ladet mig beholde mit eget. Har Herren taalt, at jeg tør være dette Barn i Moders Sted, hvad kunne da Menneskene indvende derimod? Og — har jeg da ikke vidst, hvad jeg har paataget mig tilligemed Barnet? Tør jeg da til-

lade mig at drive Spøg med Gud i den høieste Himmel, og sige til mig selv: „Tilgiv, Fader og Konge, jeg har ikke vidst, at Christian beder til Dig anderledes end min lille Lea?“ Maatte da ikke Gud med Rette vredes over mig og engang sige til mig: „Du vil være en Moder? hvorfor er Du da blevet det? Hvis Du opfatter Tingen saaledes, saa var det bedre, Du tager Barnet og fører det ud i Skoven, og gaaer bort og lader det blive ganske alene tilbage. Men da Du ikke vil handle saaledes, saa maa Du beholde Christian, som han er.“ Jeg er og vedbliver at være hans Moder!“

Med denne Beslutning sov Sarah ind, med den vaagnede hun op igjen. Endnu var hun ikke ganske paa det Rene med sig selv, kun det Ene var hende tydeligt, at hun ikke turde lade det fremmede Barn voxe op i Verden som et vildt Skud. Først efterhaanden antog hendes Fremtidsplan for Christian Skikkelse og Form. Barnet skulde, det stod nu klart for hende, lære at bede og skulde opdrages i sine Forældres Religion, dog uden at Freden i hendes Huus derved forstyrredes. Naar Lea fremsagde sit „Sch'ma Israel“, skulde Christian uforstyrret bede i sin Tro, og Ingen maatte hindre ham deri, og paa den anden Side maatte Christian ogsaa have Agtelse

for de herskende Skikke i hendes Huus og finde sig deri! Hvorfor skulde dette ikke kunne lade sig iværksætte?

Allerede den næste Morgen begav Sarah sig til den gamle Enke Bozena, der engang havde været hendes Amme og endnu hver Fredag og om Sabbathen kom til hende for at pudse Lysene og lægge i Kakkelovnen om Vinteren.

„Bozena," sagde hun til hende, „Du maa gjøre mig en stor Tjeneste."

„Alt, hvad Du vil, mit kjære Barn," svarede den gamle Enke.

„Du veed, at jeg har Honza Skomagers Dreng i Huset," sagde hun, idet hun med sine Blikke mønstrede den lille Stue, „og ... her hos Dig hænger derhenne paa Væggen et Helgenbillede. Naar nu Barnet engang besøger Dig, og Du spørger det: „Hvad betyder det Billede, Du der seer?" saa vil han ikke kunne give Dig noget Svar. Hos mig kan Barnet ikke lære det; jeg forstaaer mig ikke derpaa, og Barnet endnu mindre. Og hvorledes skal jeg vel kunne forsvare, at Christian om Aftenen og om Morgenen ikke engang veed, hvorledes han ... skal henvende sig til sin Gud?"

„Og hvad skal jeg gjøre herved?" spurgte den Gamle.

„Lær Du ham at bede," sagde Sarah, idet en flygtig Bleghed som en Erindring om den sidste Nats haarde Kamp bedækkede hendes Ansigt, „lad saa mig sørge for alt det Øvrige."

„Den Tjeneste kan jeg sagtens gjøre Dig," sagde Bozena, „send kun Barnet hen til mig; jeg har saamange Bønner i mit Hoved, at man vilde have nok deraf til en Valfart til Guds Moder paa Przbramn Bjerget. En eller to af dem vil jeg vel nok kunne lære ham."

Sarah takkede hende i varme og hjertelige Udtryk og lovede hende til Gjengjæld en varm Vinterhue, „om jeg saa skal afknappe den fra min egen Mund," tilføiede hun.

„Kun maa Du sørge for," tilføiede hun sluttelig, da hun allerede havde Dørklinken i Haanden, „at ... Christian ikke leer ad os. Vi skulle heller ikke lee ad ham."

Den gamle Bozena lovede ogsaa dette, uagtet hun aabenbart ikke forstod det.

Fra nu af sendte Sarah Drengen to Gange daglig til sin forhenværende Amme, og hver Gang maatte Barnet aflægge hende Regnskab for, om det ogsaa havde beholdt det i Hovedet, som den gamle Bozena „læste" med det. Hun henvendte sig ogsaa til Byens Skolemester og bad ham dog for Guds Skyld at lade Barnet komme i

Skole; men han maatte lægge særdeles Mærke til den stakkels Forældreløse, og Christian maatte ikke blot lære at læse, skrive og regne, men ogsaa, hvorledes man tilegnede sig „Fromheden", for at der ikke skulde blive noget slet Menneske af ham!

Fra dette Øieblik besluttede hun hver Maaned at lægge en halv Gylden tilside; af den ene Halvdeel skulde Christians Skolepenge betales, og den anden Halvdeel var bestemt til Leas Underviisning, thi ogsaa hun skulde snarest muligt gaae i Skole for dog engang ret at lære, hvor Gud boer.

Opfyldt af disse Planer og Tanker traadte hun dog sin Mand imøde med en vis Frygtsomhed, da han om Torsdagen som sædvanlig vendte hjem fra sin Landtour.

Hendes Stemning var opløftet, næsten høitidelig; hun havde i denne Uge bestaaet de haardeste Kampe — hvorledes skulde hun nu gjøre sin Mand alt dette forstaaeligt og retfærdiggjøre det Skete, der nu forekom hende som en Indgivelse fra Herren selv? Og det var hende ikke nok, at det forekom hende selv saaledes; hun ønskede ogsaa, at Wolf vilde give det sit Bifald og love, at han i Henhold til sin Ed paa Thoraen vilde staae hende trolig bi til dets Udførelse.

Den samme Aften bad hun som sædvanlig Aftenbønnen med Lea. Da hun havde endt og lod „Guds Herlighed" tilbage som natlig Vogter ved hendes Barns Hovedgjærde, begyndte Christian i sin Seng med andægtigt foldede Hænder at fremsige den bøhmiske Bøn, som den gamle Bozena havde lært ham. Sarah lyttede til i den største Spænding.

„Hvad er det?" raabte Wolf Ungar, idet han foer op.

„Stille, Wolf!" vinkede Sarah.

„Jeg vil vide, hvad der foregaaer her i mit Huus!" raabte Wolf med et Udtryk af Vrede.

„Seer Du da ikke . . . at han beder?"

Wolf sagde ikke et Ord. Tænkte han maaskee paa sin Ed og paa alt det, som han derved havde fremkaldt over sit Huus? Eller samlede sig i hans Indre de røde Skyer, der bebudede en Storm, som skulde ryste hans huuslige Fred i dens dybeste Grundvold?

To Aar ere henrundne. Lad os atter træde ind i Kirkebetjenten Wolf Ungars og hans Hustru Sarahs Huus. Hvad er der blevet af den Sæd, som Sarah har nedlagt? Har en Hvirvel-

vind grebet den og paa sine Vinger baaret den til en øde Klippegrund, hvor der kun ventede den en usel, vantreven Vext? Eller er den skudt opad i gyldne Ax?

See selv! Under det vidtforgrenede, af Frugter bugnende Nøddetræ, som yder Synagogegaarden en kølig Skygge, sidde to reenligt, om end fattigt klædte Børn; det er vor sorthaarede Lea med de store kloge Øine og den lyshaarede Christian. Solen trænger saa prægtigt gjennem Træets grønne Løv, og saa fristende falder af og til en af dets modne Frugter ned og hopper i overgivne Spring hen for de tvende Børns Fødder; men hverken Christian eller Lea har Tid til at bryde sig stort om Solskin og nedfaldende Nødder. Christian læser med høi Stemme i en forreven lille Bog, som indeholder meget alvorlige Ting, thi det er den „lille Katechismus", som den strenge Capellan i Skolen imorgen vil høre ham i, og som han maa kunne udenad Ord til andet, uden at der mangler den mindste Stavelse. Lea derimod sidder og maler store Bogstaver paa en Skifertavle, hvilke have en fjern Lighed med hine Skrifttegn, som mange Folk i „Gaden" endnu ville kunne tilbagekalde i deres Erindring, og som man dengang brugte til at gjengive Udtrykket af sine Tanker.

Solen har allerede skinnet saa længe — og endnu tænker intet af Børnene paa at offre dens dandsende Straaler og det forunderligt glindsende Løv en eneste Minuts Opmærksomhed. Da falder netop en frisk guulbruun Nød ned paa Christians Katechismus; han bliver forskrækket, men kaster den modne Frugt hen i Skjødet paa sin i Nærheden siddende Legesøster.

„Christian!" udbryder Lea fornærmet.

Christian mumler Noget hen for sig, som Lea ikke kan forstaae.

„Jeg havde just skrevet et saa smukt „Lamed"*)," beklagede Lea sig, „og nu har Du fordærvet det for mig med din Nød."

Christian svarer Intet paa denne Bebreidelse; da farer Lea vred op og kaster Tavlen lige for hans Fødder, hvorved den gaaer midt over!

Nu er det Christians Tour at fare op.

„Lea, hvad har Du gjort?" udbryder han forskrækket.

„Hvorfor har Du kastet Nødder efter mig?" svarer hun og bryder ud i heftig Graad.

---

*) Bogstaverne i det jødiske Alphabet have deres særegne Benævnelser. Det her nævnte Bogstav er det Samme som et L.

Da Christian seer sin Legesøsters Taarer, bliver han ligeledes blød om Hjertet; saaledes staae begge Børnene en god Stund ligeoverfor hinanden — opfyldte af en Smerte, mod hvilken alle Sorger i Verden i dette Øieblik ere for Intet at regne!

Endelig tager Christian den itubrukne Tavle op fra Jorden, betragter med Opmærksomhed Brudet paa begge Stykker, passer dem til hinanden og raaber med Eet i en lystig Tone:

„Græd ikke, Lea, Tavlen kan blive heel igjen!"

Lea ryster vantro det lille fortlokkede Hoved.

„Hvad der er istykker, er istykker!" siger hun i en bestemt Tone, med Øinene fæstede paa Tavlen.

„Lad mig om det, Lea," trøstede Christian hende, „og hold op at græde. Imorgen kommer Klinkeren, han borer fire Huller i Tavlen og sætter Stykkerne sammen med Messingtraad; saa er den igjen som ny."

„Jeg begriber ikke, hvor Du kan tale saaledes, Christian! Hvorledes skulde han kunne gjøre Noget heelt, som engang er slaaet istykker? Hvad der er istykker, — det bliver istykker!"

Mod denne dybsindige Kjendelse formaaede Christian ikke at føre noget Modbeviis. Han tog

igjen fat paa sin Katechismus og satte sig ned paa sin gamle Plads. Lea derimod tog tiltakke med den ene Halvdeel af Tavlen og bemalede den med de snirklede Skrifttegn, medens hendes Taarer efterhaanden tørredes.

Til denne og lignende Scener var Sarah ofte et stumt Vidne. Hun vogtede sig imidlertid for, selv ved den mindste Bemærkning, at blande sig deri, thi som alle fiintfølende Naturer nænnede hun ikke med plump Haand at berøre de barnlige Spirer. Hendes Hjerte fyldtes i saadanne Øieblikke med Taknemmelighed mod Forsynet. Det fremmede Barn føiede sig ydmygt efter hendes kjærlige Villie og gjorde sig aldrig gjældende som et fremmed Element i Huset, og hvad Lea angik, da bestod der imellem hende og Christian et saa fortroligt Forhold, som om det for stedse skulde blive skjult for dem, at de ikke havde hvilet under et og samme Hjerte.

Hvad kunde Sarah vel forlange mere? Hun saae, hvorledes Børnene trivedes, oe kunde være tilfreds med, hvad hun havde gjort. Intet af alt det, som den gamle Breindel og mange Andre havde spaaet, var gaaet i Opfyldelse, og dog var hun ofte urolig i Sindet og følte sig betagen af Følelser, som hun ikke kunde undertrykke. Hun var unøisom, thi netop fordi hun var en for op-

høiede Følelser modtagelig Natur, fandt hun ingen Tilfredsstillelse i, at hun var ene om at røre Aandens Vinger; hun vilde have Ledsagere til med hende at hæve sig i Flugten, og hvem stod hende vel i denne Henseende nærmere end Leas Fader, end hendes egen Mand, Wolf Ungar?

Sandt nok, Wolf havde efterhaanden vænnet sig til Drengen, men i denne Vane aabenbarede sig ingen Kjærlighed, ikke engang en Spire til nogensomhelst ømmere Følelse. Hvad hans Ed forpligtede ham til, opfyldte han ogsaa, men hvorsomhelst Leiligheden tilbød sig, lagde han heller ikke Skjul paa, hvor haardt et Tryk den udøvede paa ham.

Han kunde ikke blive overtydet om, at Alt maatte komme saaledes, og der gaves mere end een Time, hvori han inderlig græmmede sig over, at det var kommet saaledes. Barnet gjorde ham Intet imod, var ydmygt og lydigt imod ham, men det, som Sarah ansaae for Erkjendtlighed og overstrømmende Taknemmelighed hos Christian, var ham til Byrde eller vakte endog hans Uvillie. Derimod var han den strengeste Dommer, naar Christian stundom gjorde sig skyldig i en lille Forseelse. „Det er Honza Skomagers Natur," pleiede han da gnaven at udbryde, „og den lader sig ikke drive ud af ham. Den er ham medfødt og vil

følge ham til hans Død." Og naar Sarah da med blide Ord gjorde ham opmærksom paa, at alle Børn, Lea ikke undtagen, havde deres Feil, vilde han ikke indrømme det.

„Hvad Lighed er der mellem disse Feil og hendes Feil?" indvendte han da med Bitterhed, „de hidrøre fra et ganske andet Blod, og Alt, hvad Menneskets gjør, ligger i Blodet. Hvorfor seer Du ingen Drankere og Natteſværmere hos os? Det er Blodets Skyld, ſom virker paa Sindet. Honza Skomager havde intet godt Blod."

Hvilken beſynderlig Modſigelſe i et Menneskes Natur! Hjemme, indenfor ſin Stues fire Vægge, kunde Wolf Ungar tale ſaaledes, der kunde han med al den Bitterhed, han ſelv følte, bebreide ſin Huſtru, at hun gjorde altfor meget for Barnet; men naar han kom ud, og der ytlredes det mindſte Ord af Dadel over Sarahs Handlemaade, ſaa kunde han ikke finde Udtryk for ſin Roes, da ſtrømmede hans Hjerte over af Beundring for hende, og det Beviis, ſom han gjerne havde ſlynget ud mod den hele Verden, beſtod i, at Ingen forſtod hans Huſtru, og at der ikke fandtes nogen anden Sarah paa Jorden!

Navnlig hævdede han dette Standpunkt ligeoverfor den gamle Breindel. Denne havde nemlig ſiden ſit ſidſte Beſøg frabedet ſig Sarahs

fremtidige Komme om Sabbath- og Festdagene i hendes „jødiske Huus". Naar Sarah vilde lade sig „bensche", havde hun ladet hende vide, kunde hun gaae i Kirken med Honza Skomagers Drengebarn. Kun Nytaarsdag og Aftenen før „Jomkipur" (Forsoningsfesten) tillod hun, at Sarah indfandt sig for i almindelige Udtryk at bede hende om „Forladelse". Da sad den gamle frygtindgydende Kone, fra Hovedet til Fodsaalen klædt i Hvidt, ubevægelig i sin Læneſtol, og man kunde tydelig see paa hende, at hun vel modtog sit Barnebarns Bøn om Forladelse, men ikke besvarede den.*)

Det krænkede Wolf Ungar dybt, at han om Sabbath- og Festdagene uden at have Sarah med maatte besøge den gamle Bedstemoder for at modtage hendes Velsignelse. Han havde undertiden taget Lea med, men han undlod dette, efterat Breindel ogsaa havde ladet sit Nag mod Sarah gaae ud over Barnet. Da nemlig Wolf en Sabbath havde indfundet sig for at lade sig bensche, sagde Breindel, idet hun lagde sine Hænder paa Leas Hoved:

---

*) Det er en Skik hos Jøderne, at de, forinden Forsoningsfesten tager sin Begyndelse, gjensidigt bede hinanden om Forladelse.

„Hvorfor sender din Moder mig ikke ogsaa sin Søn?"

Dette havde hun sagt i en saa kold og spottende Tone, at Wolf Ungar, hvis Hjerte kogte af Harme, ikke kunde afholde sig fra at udbryde:

„Det gaaer for vidt, Bedstemoder! Hvad har min Kone gjort Eder, at I fornærmer hende i mit Barns Nærværelse? Seer I noget Slet af hende? Bliver der kogt Flesk i mit Huus? Og naar alle fromme Koner i Verden komme sammen og min Sarah ikke er med, saa siger og paastaaer jeg: Det er Altsammen Løgn og Hykleri!"

„Saa?" sagde Breindel, og hendes magre Ansigt havde faaet et virkelig skrækindjagende Udtryk.

„Ja, det er nu min Mening, Bedstemoder," lagde Wolf formildende til, da han nok følte, at han havde tilføiet den gamle Kone en uudslettelig Fornærmelse.

„Og jeg vil sige Dig, Wolf Ungar!" raabte Breindel med opløftet Stemme, „at saa længe Verden har staaet, og saa længe vor Slægt har existeret, har Sligt været uhørt. Men jeg kommer nok engang til at opleve det, selv om jeg ikke skulde blive saa gammel som min Oldemoder

Seide, som døde, da hun var hundrede og tyve Aar. Hun vilde ikke modtage min Granatsnor, da jeg kom til hende og bad hende om, at hun vilde befrie os for denne Tort; men røde som Granaterne ville de Taarer være, hun engang kommer til at fælde over sin Ulykke, og da vil det være for silde, og den gamle Breindel vil faae Ret. Det kan Du sige, jeg har sagt, Wolf Ungar, og Du kan skrive Dig det op som en Sætning ud af de hellige Propheter. Gud tillader ikke, hvad der er imod Naturen, og hvad Gud ikke tillader, det er en Synd, der bringer Ulykke! Det siger Breindel, den syvoghalvfjerdsindstyveaarige Kone, og hun har aldrig lært Andet end at være Jødinde. Du kan forøvrigt sige din Kone," tilføiede hun slutteligt som til Beroligelse for den stærkt bevægede Mand, „at Granatsnoren endnu bestandigt hænger om min Hals, og naar Sarah selv vil, saa vil jeg ikke hedde Breindel, hvis jeg ikke paa Stedet tager den af og hænger den om hendes. Siig det til din Kone, Wolf Ungar!"

Wolf Ungar var en behjertet Mand, det havde han godtgjort ved Leiligheder, hvor Andre forfærdede skræmmedes tilbage. Men denne mørke Spaadom om de røde Taarer, der vilde glindse som Granater, rystede ham som Intet tilsorn.

Det Lyn, som slaaer ned, forskrækker ikke saameget som det, der endnu skjuler sig bag den tykke Uveirsky. Fra nu af, det raabte tusinde Stemmer i hans Indre, stod Uveirskyen over hans Hoved — men han vidste ogsaa, at Sarah ikke vilde forlade den engang betraadte Sit.

Da Wolf Ungar paa denne skjebnesvangre Sabbath kom hjem, kunde man i hans Ansigt læse Udtrykket af den største Forstemthed. Ved Bordet sad han næsten uden at mæle et Ord, med Blikket uafladeligt fæstet paa sin Kone. Tænkte han maaskee paa Breindels mørke Forudsigelser? Første Gang, siden Christian var kommen i hans Huus, følte han tunge Samvittighedsnag over, at han maatte give Honza Skomagers Dreng at spise ved sit Sabbathsbord. Men saa stor var denne Mands Respect for det engang givne Ord, at han end ikke med den svageste Antydning forraadte, hvad der foregik i hans Indre.

Det var blevet Aften, Sabbathen var udløben. Wolf kom efter tilendebragt Aftenguds-tjeneste hjem fra Synagogen og vilde gjøre „Havdala" — saaledes kaldes den Bøn, som enhver Huusfader læser ved den hellige Dags Slutning. Der udfordres dertil et Voxlys, thi „hos Jøderne var Lys Glæde og Fryd", et Bæger Viin, „thi Gud

er Lykſalighedens Kalk", og en lille Kryderikaſſe, „fordi Sabbathen dufter koſteligere end de meeſt krydrede Planter", og over disſe Gjenſtande udtaler han den foreſkrevne Velſignelſesformular. Ellers ſkyndte Lea ſig med at bringe ham Voxlyſet og Kryderikaſſen; men da hun juſt var gaaet ud af Stuen, aabnede Chriſtian Bordſkuffen, hvori disſe Ting laae, og ſtillede ſig hen foran Wolf.

Wolf ſtirrede paa Drengen; derpaa gav han ham et ſaa ſtærkt Slag med ſin knyttede Haand, at han tumlede langt hen i Stuen.

„For Guds Skyld, Wolf, hvad er det, Du gjør?" raabte Sarah, ſom kom ilende til for at beſkytte Barnet mod videre Overlaſt.

„Af ham, af ham," ſkreg Wolf yderſt opbragt, „ſkal jeg modtage Havdalaen? Det ſkal paſſere i mit Huus!"

Med et hurtigt Blik fattede Sarah ſin Mands Sindstilſtand; hun havde altſaa ikke taget feil, da hun tilſkrev Beſøget hos Bedſtemoderen hans forſtyrrede Væſen. Hun befalede Chriſtian at forlade Stuen, thi hun maatte være ene med ſin Mand.

„Gjør førſt Havdala," ſagde hun ſaa rolig, ſom om Intet var forefaldet, „ſaa ville vi tale med hinanden."

Wolf greb Voxlyset og hældede Viin i Bægeret, men hans Hænder skælvede, og medens han læste Velsignelsen, rystede Bægeret saa stærkt, at Vinen flød over. Ved Bønnens Slutning hældede han Bægerets Indhold paa Bordpladen og slukkede det antændte Voxlys deri.

„Gute Woch und gut Jahr!" udbrød Sarah. („En god Uge og et godt Aar," det sædvanlige Ønske ved denne Leilighed.)

Men Wolf Ungar skreg med vældig Røst:

„Ønsk mig Intet og ønsk Dig Intet! Det kan dog ikke føre til noget Godt. Hvorledes skulde der oprinde en god Uge og et godt Aar for mig, naar Honza Skomagers Søn rækker mig Havdalalysет? En af os burde ikke være født, enten han eller jeg!"

Sarah betragtede sin Mand med bedrøvede Blikke, men hun afvæbnede ham ikke.

„Veed Du, hvad jeg netop nu har læst ved Sabbathens Udgang?" raabte han igjen. „Jer Koner maa man jo møde med Skriften i Haanden, ellers troe I ikke Manden. See her," raabte han, idet han greb Bønnebogen, som laae paa Bordet, og hurtigt bladede om i den; „kom, see her, jeg vil oversætte Dig det Ord for Ord."

Og Ordene lyde:

„Lovet være Du, Gud vor Gud, Verdens

Herre, som har draget en Grændse mellem det Hellige og Vanhellige, mellem Lys og Mørke, mellem Israel og Hedningene, mellem den syvende Dag og Søgnedagene —"

„Har Du forstaaet det, Sarah?"

„Ord for Ord!"

„Levende Gud! Og det brænder ikke som en Draabe smeltet Bly paa din Sjæl?"

„Hvad der staaer skrevet," sagde Sarah næsten oprømt, „er helligt. Hvorfor skulde jeg disputere med Dig derom? Du forstaaer mere end jeg, thi jeg er kun et uvidende Fruentimmer."

„Og saa skal jeg finde mig i, at Honza Skomagers Søn —" vedblev Wolf opbragt.

„Bliv ikke hidsig, Wolf," afbrød Sarah ham, „Barnet har jo dog ikke gjort noget Slet."

„Men jeg er slet!" raabte Wolf og slog sig for Brystet som for en begaaet Synd, „jeg er slet, at jeg kunde tillade det, og Ulykken maa bryde ind over os, thi Herren taaler ikke, at man vanhelliger hans hellige Sabbath."

Da farvedes Sarahs Kinder med en stærk Rødme.

„Wolf," sagde hun med den hende egne Alvor, „hvis Nogen veed, at Gud er med i Spillet i hele denne Sag med Honza Skomagers Barn, saa er det mig. Fra det Øieblik, da vi frelste

Drengen fra at omkomme i Vandet, og lige indtil nu har dette været mig bevidst. Og Du har gjort stor Uret, siger jeg Dig, fordi jeg veed, at det er en Tilskikkelse fra Gud, i at løfte Haanden mod det stakkels forældreløse Barn og — at slaae det."

Hendes Stemme qvaltes af Taarer; hun var ikke istand til at tale videre.

„Drengen tirrede mig," sagde Wolf med usikker Stemme, „og Vreden løb af med mig, da jeg saae den Frækhed —"

„Det kalder Du Frækhed," raabte Sarah, „at Christian rækker Dig Krydderbøssen til Havdalaen og vil tænde Lyset for Dig? Har Du da mærket, at Barnet loe derved eller gjorde en Mine, der kunde see ud som Spot? Har Du overhovedet nogensinde mærket, at Drengen leer, naar han seer Noget af Dig eller mig, som han ikke er vant til fra Fødselen? Jeg skal sige Dig, Wolf, hvoraf det kommer. Det er fordi Drengen seer, at vi heller ikke lee ad det, der er *ham* helligt! Og jeg mener, at Meget vilde ikke skee i Verden, og der vilde overalt være Fred og Tilfredshed, dersom alle Mennesker vilde bære sig saaledes ad. Hvorfor sætter jeg min Stolthed og min Glæde i Christian? Fordi jeg seer, at han er bleven saaledes, som jeg vilde have ham. Og naar han engang drager ud i Verden og de ville

smitte ham med deres Had og Spottelyst, da vil han sige: Jeg har engang kjendt en vis Wolf Ungar og hans Hustru Sarah, og de have indskærpet mig ikke at lee ad dem, ligesom de ogsaa viste mig, at de ikke loe ad mig. Og eftersom Gud som ved et Undervœrk har ført dette Barn til mig, saa er der oppe hos ham, den Almœgtige, ingen Forskjel mellem det Verdslige og det Hellige, og Alt er helligt eller Alt verdsligt, alt som Menneskene tage det."

Udmattet af den stœrke Sindsbevœgelse sank Sarah ned paa en Stol; men Wolf Ungar var forunderligt greben; saalœnge han havde kjendt Sarah, havde han aldrig hørt lignende Ord komme over hendes Læber. Han gyngede ligesom villieløs om paa denne Tales Strøm, som uafladeligt lød for hans Øre, og følte desuagtet, at han maatte finde en Ankergrund.

„Er Du saa vis paa, Sarah?" spurgte han efter en Pause, skœlvende af indre Bevœgelse, „at Honza Skomagers Barn bliver saaledes, som Du forestiller Dig?"

Sarah rystede paa Hovedet.

„Jeg veed det ikke endnu," sagde hun med dœmpet Røst.

„Og dog vil Du, at Honzas Barn skal være fastvoxet til mit Hjerte?"

„Jeg har engang paataget mig at være dets Moder," svarede Sarah, „og derfor maa jeg ogsaa haabe og vente, at Barnet vil opføre sig godt."

Wolf taug; hans Pande var badet i Sved. Han søgte forgæves efter en Udgang fra denne Labyrinth af modstridende Tanker og Følelser. Da faldt de Ord ham ind, som han om Formiddagen havde hørt hos den gamle Bedstemoder.

„Det er imod Naturen!" raabte han, som lettet for en stor Byrde, „det er imod Naturen! Gud vil ikke, at Lammet græsser ved Ulvens Side, og at Løven sidder ved Siden af Duen. Det er imod Naturen og imod Blodet og kan ikke forliges sammen; det er, som om Du vilde hælde Eddike i Melk. Og hvad der er imod Naturen behager heller ikke Gud og maa føre til Ulykke."

Og da han lagde Mærke til, hvorledes Sarah ved disse Ord blev greben af en Gysen, opmandede han sig endnu mere og raabte med sin Stemmes fulde Kraft:

„Ja, Ulykke, og Gud den Almægtige beskytte og bevare os for, at den skal indtræffe altfor snart. Men troe kun ikke, at den reent udebliver, fordi den tøver. Lynet slaaer ikke ned med

større Hurtighed end en saadan Ulykke, og naar Du saa giver Dig til at græde, Sarah, er det for silde!"

Sarah var taus efter disse Ord; store Taarer trillede ned ad hendes Kinder.

Pludselig reiste hun sig.

„Forlanger Du, at jeg strax paa Stedet viser Barnet ud af Huset?" raabte hun med vildtrullende Blikke. „Forlanger Du det?"

„Sarah, for Guds Skyld!" skreg Wolf.

„Skal jeg jage Barnet bort endnu inat? Siig et Ord, og om det saa stormer og hagler derude, som om Verden skulde forgaae, jeg jager ham bort," raabte hun som ude af sig selv.

„Tør jeg bryde min Ed?" sagde Wolf Ungar dybt rystet.

„Wolf! det glemmer jeg Dig ikke saa længe jeg lever!" raabte Sarah og sank hulkende tilbage i Stolen.

Wolf Ungar, Kirkebetjenten og Sarah vare i „Gaden" altfor ubetydelige Personer, til at man i Længden skulde følge det, der tildrog sig i deres snevre Bolig, med vedholdende Opmærksomhed. For de Fleste var Christians Ophold blevet til en Kjendsgjerning, som de ikke tænkte videre over.

De betragtede den fremmede Dreng som staaende i et Tyendeforhold til Wolf Ungar, og de havde slet Intet at indvende imod, at Kirkebetjenten holdt sig en „Vicebetjent", som om Fredag Aften tændte Lysene i Synagogen og igjen slukkede dem efter Gudstjenesten. Kun de Færreste anede, at denne jevne, upaaagtede Sarah anvendte hele sit Livs Alvor paa en Opgave, der, jo mere den nærmede sig sin Løsning, fremkaldte en stedse stærkere voxende Strøm af Kampe; de Færreste anede, med hvilken Magt dette fremmede, forladte Barn af en anden Tro greb ind i Wolf Ungars og hans Hustru Sarahs Lykke og Fred!

Enhver, der kæmper for en Hjertesag eller en betydningsfuld Tanke, omgives af en gruopvækkende Forladthed. Fra hans Pande glimter et Lys, for hvilket de Fleste vige frygtsomt tilbage som for et hemmelighedsfuldt, uforklarligt Skær. Og Sarah kæmpede alene.

Det bør iøvrigt ikke forties, at siden hiin Sabbathaften hørtes der imellem de to Ægtefolk ikke et bittert Ord med Hensyn til Christian. Stiltiende fandt Wolf sig fra dette Øieblik i, hvad der ikke mere stod til at ændre; men han var ingenlunde beroliget. Han gjorde ikke nogen Modstand ligeoverfor Sarah, men han understøttede hende heller ikke. Han beundrede hendes Ud-

holdenhed og Taalmod, men han gjorde sig ogsaa noget til af, at han holdt sin Ed. Jøvrigt holdt han fast ved den Sætning, der var som rodfæstet i hans Sjæl, at hvad Sarah gjorde, var imod Naturen og kunde ikke tage nogen god Ende.

Kun paa den gamle Bedstemoders Dødsdag vare de onde Aander fra hiin Sabbath igjen blevne høirøstede hos ham; den gamle Kone var hensovet uden nogen forudgaaende Sygdom. Men nogle Dage før sin Død maa hun ligesom have følt, at hendes Timer vare talte, og hun havde derfor truffet sine sidste Bestemmelser. Hun gjorde dette paa en saadan Maade, at Ingen gættede hendes Hensigt. Først da hun laae under den kolde Jord, viste det sig, at hun havde skænket den sexradede Granatsnor, som gjaldt hende mere end et Kongesmykke, til et andet Barnebarn, sin allerede afdøde Søns Datter. Sarah fik slet Intet.

Da Wolf en af de følgende Sabbathsdage saae den med Granatsnoren prydede Kone gaae til Synagogen, kogte det i ham, og han følte en heftig Lyst til at rive det hans Sarah med Rette tilkommende Smykke af Halsen paa hende. Det var ikke Misundelse, som opfyldte ham, men snarere en dunkel Følelse af, at denne Granatsnor paa et fremmed Legeme stedse maatte minde ham

om den gamle Breindels skjebnesvangre Spaadom. Hvor langt anderledes vilde han have været tilmode, hvis hans Kone var kommen i Besiddelse af disse Ædelstene, der lyste med et saa rødligt Skær?

Christian var imidlertid bleven tolv Aar gammel, medens Lea kun var et Aar yngre. Drengen havde i Skolen lært, hvad der var at lære, og Skolemesteren sagde, at han ikke havde flere Kundskaber at bibringe Christian, og gav Sarah det Raad at see sig om efter en Beskæftigelse for ham.

Herpaa havde Sarah i sin Omhu for Drengen allerede længe tænkt; desuagtet faldt det hende tungt allerede nu at skulle foretage et Skridt, hvorved Drengen vilde komme blandt fremmede Folk. Hun nærede i sit stille Sind en Bekymring, som hun ikke kunde befrie sig for. Christian var først tolv Aar gammel — hvor let kunde han ikke falde i plumpe i Hænder, der i et Øieblik ødelagde det, som hun utrættelig og med sit Hjerteblod i saa lang Tid havde arbeidet paa?

Engang spurgte hun, da hun var alene med Børnene:

„Christian! har Du nogensinde tænkt over, hvad Du vil være?"

Endnu forinden Christian kunde svare, raabte Lea:

„Hvad Christian vil være, vil Du vide, Moder? Det har jeg allerede længe vidst."

„Og mig har Du ikke sagt det?" sagde Sarah med et sørgmodigt Smiil, og hendes Øine hvilede længe med gjennemtrængende Klarhed paa Drengen.

„Du gætter det ikke, Moder," begyndte Lea igjen, idet hun foer med Haanden over den undseelige Drengs rødmende Ansigt, „men Christian har ingen Hemmelighed for mig, og dengang Fader fornylig slog „Sukan" (Løvhytten) op, og han og jeg gik ham tilhaande dermed, da sagde han til mig: Veed Du, Lea, hvad jeg helst vilde være? Og hvad mener Du saa, Moder, Christian vil være? — Murer!"

„Murer?" udbrød Sarah forundret. „Hvorfor just det Haandværk? Saa maa han jo bygge meget høie Taarne og sætte sit Liv ivove."

„Christian veed nok, hvorfor han vil være Murer og intet Andet," sagde Lea med hemmelighedsfuld Mine.

„Lad Christian tale," sagde Sarah, idet hun blidt trak Drengen op til sig. „Siig mig, Christian," spurgte hun ham med indsmigrende Stemme, „hvor er Du just falden paa den Tanke?"

Da bøiede den lille Lea sig hen til Sarahs Øre og tilhviskede hende halvhøit:

„Veed Du hvorfor? Christian har lovet mig, at, naar han er bleven stor, vil han engang bygge et Huus, kun for mig og ham selv, og der ville vi boe med hinanden, og ingen Andre skal boe deri end han og jeg. Og skal jeg fortælle Dig Noget endnu? Det Huus, som Christian vil bygge, det vil han bygge lige ved Randen af den Bæk, hvori hans Forældre ere druknede, og hvis der igjen skulde komme en Vandflod, saa vil den ikke kunne gjøre os Noget, thi Christian vil ogsaa bygge en stor Trappe, som vi kunne stige ned ad, og Vandet vil da flyde bagved os. Saa stige vi op igjen og blive altid sammen, jeg og Christian, og derfor vil han være Murer."

Som et Lyn foer det et Øieblik forbi Sarahs Sjæl — men slukkedes ligesaa hurtigt; strax efter kunde hun med sit sædvanlige blide Smil fortsætte:

„Er det rigtigt, Christian, at Du ikke har betroet mig det Allermindste herom? Og mig vil Du ikke lade boe i dit Huus?"

Og da Drengen, forlegen for et Svar, dreiede Øinene snart til den ene snart til den anden Side, spurgte hun ham med Alvor:

„Vil Du virkelig være Murer, Christian?"

„Ja," sagde han nu uden at betænke sig.

„Og Du vil blive en dygtig Murer?"

spurgte Sarah, idet hun trak ham endnu nærmere op til sig. „En, der stiger op paa Taarne og ikke bliver bange?"

„Ja," sagde Christian.

„Godt, saa skal Du blive Murer!" raabte Sarah med Bestemthed, „og jeg vil gjøre mig Umage for, at Du kommer til en god Læremester."

Lea blev saa fornøiet, at hun klappede i Hænderne.

„Ikke sandt, Christian," sagde hun, „naar Du har lært at bygge, saa bygger Du strax Huset for mig og Dig?" —

Da Sarah meddeelte sin Mand Drengens Beslutning, spillede et eiendommeligt tilfreds Smiil om hans Mundvig. Han forraadte ikke, hvad han tænkte, men Sarahs skarpe Øie tog ikke feil, naar hun læste i hans Ansigt: Det er godt, at det er kommet saa vidt. Wolf lovede at see sig flittigt om, for saasnart som muligt at finde en Læremester til Christian. Allerede efter nogle Dages Forløb fortalte han, at Læremesteren var funden, men, føiede han nølende til, Christian vilde faae en lang Vei at gaae, thi Muurmesteren, hos hvem han skulde i Lære, boede i Nabostaden, som en god Fodgænger behøvede fire Timer for at naae.

„Hvorfor stammer Du saaledes, medens Du siger mig det?" spurgte Sarah.

„Jeg troede, at endnu vilde Du ikke gjerne undvære den tolvaarige Knøs?" —

Den næste Mandag begav Sarah sig med Drengen paa Veien til Nabobyen. Christian bar den lille Bylt med Linned og Klædningsstykker, som Sarah havde syet om til ham af det Tøi, hun havde tilovers fra Oversvømmelsens Tid. Lea var ikke i mindste Maade bedrøvet; hun fulgte sin gamle Legebroder paa Veien over Synagogegaarden og vendte saa lystigt trallende hjem igjen. Men Wolf Ungar lagde Haanden paa Drengens Hoved uden at gjøre sig selv Rede for, hvad han egentlig vilde udtrykke dermed, og lod ham saa drage videre.

Heller ikke Christian var saa bevæget, som Sarah havde forudsat. Glædede den unge Fugl sig over, at han engang kom til at flyve ud? Var det blevet ham for snevert i hendes lille Stue? Sarah gjorde sig allehaande Tanker herom, som dog neppe vare dukkede op, før de igjen sank tilbage i hendes Sjæls hemmeligste Skjul.

Det var tidligt om Morgenen, og fra Kirketaarnet ringede det til Morgenmessen. Sarah var med Drengen naaet gjennem hele „Gaden", da blev hun, idet de dreiede om Hjørnet, staaende

foran det lille Huus, hvor den gamle Bozena boede.

„Vil Du ikke endnu engang hilse paa Bozena?“ spurgte Sarah.

„Hvad skal jeg der?“

„Maaskee kan hun sige Dig, hvad man skal gjøre, naar man begiver sig paa en lang Vei og har en vigtig Sag for. Spørg hende kun — jeg vil vente paa Dig her saalænge.“

Christian gik ind i Huset og kom først ud igjen efter nogen Tids Forløb.

„Hvad sagde hun til Dig?“ spurgte Sarah.

„Hun sagde, at Du var den braveste Kone i Verden, og saa bad hun med mig,“ fortalte Drengen.

„Og lad os nu gaae, Christian! Vi have en lang Vei at tilbagelægge.“

Det var næsten blevet Middag, før de naaede Staden, hvor Christians tilkommende Læremester boede. Før Sarah begav sig til ham, deelte hun den Frokost, hun havde taget med, med Christian, og gav ham de bedste og største Stykker, „thi,“ sagde hun, „Mesteren maa ikke kunne see paa Dig, at Du er sulten, og ikke troe, at han skal give Dig Føden, forinden Du endnu har fortjent den.“ Derpaa opsøgte hun Murerens Huus, traf ham hjemme, og da Wolf allerede havde

truffet den fornødne Aftale angaaende Christians Læretid, gik Tingen hurtigere fra Haanden, end Sarah havde tænkt sig. Hun modtog af Mesteren de bestemteste Forsikkringer om, at han vilde tage sig af Christian med al mulig Omhu, medens hun igjen i Drengens Navn lovede ham, at han vilde opføre sig godt, thi han havde aldrig voldt hende nogen Sorg, og naar man omgikkes ham godt, vilde han være føielig som et Lam.

Nu lavede Sarah sig til at gaae hjem; hun var tung om Hjertet og rørt til Taarer. Men hun lagde Baand paa sig, da hun frygtede for at bedrøve Drengen. Christian viste sig imidlertid mærkværdig rolig og fattet.

„Bliver Du gjerne her, Christian?" spurgte hun med qvalt Stemme.

„Ja," sagde Drengen og blev siddende paa Bænken, hvor han havde lagt sin lille Bylt.

Hun rakte ham endnu engang Haanden og gik. Men da hun allerede var kommen udenfor, opstod igjen en bitter Tanke i hendes Hjerte. Hendes Øine vare endnu fugtige — og derinde sad Barnet, som hun havde opfostret i Angst og Smerte, og fulgte hende ikke engang ud. Skulde hendes Mand have Ret i, at den ene Blodsdraabe ikke ligner den anden, at kun det Beslægtede føler sig hendraget til det Beslægtede, og at

al Kæmpen mod denne uimodsigelige Kjendsgjerning kun er en Fægten i den tomme Luft?

Saaledes omtrent løde de bittre Bebreidelser, der vel ikke kom over Sarahs Læber, men som dog fandt Gjenklang dybt i hendes Indre. Hun skyndte sig afsted, som om hun vilde undflye en Fjende, hun ikke kunde staae sig for. Da hørte hun En komme løbende efter sig. Da hun vendte sig om, var det Christian.

„Er det Dig, Christian?" udbrød hun halvt glad, halvt forskrækket. „Hvad vil Du mig?"

„Jeg har endnu Noget at sige Dig!" svarede Christian, næsten aandeløs af at løbe; „naar Lea spørger efter mig, saa sig hende, at jeg ikke skal glemme hende, og saasnart jeg har overstaaet min Læretid, bygger jeg ganske sikkert Huset til mig og hende. Vil Du ikke nok sige hende det?"

Sarah lovede ham det og gik.

Bedrøvet og udmattet stod hun om Aftenen igjen i Gaden. Lea ventede allerede paa hende i Porten til Synagogegaarden; da hun fik Die paa Moderen, raabte hun:

„Og Christian? hvor bliver Christian af!"

„Ham har jeg ikke taget hjem med mig," sagde Sarah, „veed Du da ikke, hvor jeg har bragt ham hen?"

„Til Mureren. Og kan han derfor ikke komme hjem?"

„Christian kommer ikke mere hjem!" sagde Sarah efter nogen Tøven.

„Ikke mere?"

Et saadant Skrig fra Barnets Mund havde Sarah endnu aldrig hørt; det berørte hende næsten smerteligt. Hun greb forskrækket Leas Haand, der var kold som Is.

„Naar jeg siger: ikke mere, saa vil det sige ikke saa snart!" trøstede Sarah hende. „Du kan vel nok indsee, at naar man skal bygge Huse og høie Taarne, saa kan man ikke saadan uden videre løbe bort fra Arbeidet, og Læredrengen og Svenden maae holde ud, indtil Mesteren siger: Nu er Huset færdigt."

Hvorfor efterkom hun ikke det Hverv, Christian saa indstændigt havde paalagt hende? Hvorfor tøvede hun med at udtale de Ord, som Lea med Glæde vilde have lyttet til som hendes Legebroders sidste Hilsen?

Det var en sørgelig Aften og en endnu sørgeligere Nat. I det lille Kammer, hvor Lea sov, havde den dybeste Jammer bemægtiget sig et Barnehjerte, som Livets første og derfor ægte Smerte for første Gang havde berørt. Sarah hørte, hvorledes hendes Datter snart græd i

Stilhed snart hulkede høit; hun fandt det rigtigst ikke at tale til Barnet, men overlade det til dets egen Natur. Og hun tog heller ikke feil; Lea faldt isøvn, og det blev stille i hendes Kammer. Ogsaa Sarah slumrede ind. Da blev hun pludselig vækket af de ængstelige Udraab: „Christian! Christian!" som kom fra Leas Kammer. Men derpaa blev Alt stille igjen.

Et forunderligt Spil af Indbildningskraften beskæftigede Sarahs Hjerne. Det forekom hende nemlig, som om det var ganske den samme Lyd, med hvilken Lea foer op af Søvne hiin rædselsfulde Nat, da Vandfloden styrtede ind over dem, og den forfærdelige Begivenhed med alle dens Enkeltheder stode paa eengang for hendes Sjæl. Hun kom til at tænke paa, at det egentlig var Leas Skyld, at Christian ogsaa var bleven frelst fra Undergangen. Dersom Lea ikke dengang havde raabt sin Legebroders Navn saa høit og ængsteligt, vilde det vel saa være faldet hende eller hendes Mand ind at tage sig af Honza Skomagers Barn?

Den næste Morgen vaagnede Lea mærkeligt nok munter og fornøiet. Hun tog efter Sædvane sin Bønnebog i Haanden og bad længere end ellers, thi sædvanlig bebreidede Sarah hende, at hun ikke tog det saa nøie med hist og her at

ſpringe et Par Blade over. Chriſtian blev ikke nævnet hverken den Dag eller Reſten af Ugen; det var, ſom om der aldrig i dette Huus var blevet talt om denne Dreng, ſom dog paa en ſaa mærkelig Maade havde grebet ind i dets Fred. Sarah anſtillede imidlertid i ſit ſtille Sind Betragtninger over Leas Adfærd, ſom ikke faldt ud til Fordeel for hendes Barn. Hvoraf kom det, at hun ſaa hurtigt kunde glemme ſin Legebroder, at hun ſlet ikke ſavnede ham? Var det ogſaa en Følelſe af det fremmede Blod, og ſtadfæſtede ſig ogſaa hos Lea den Kjendsgjerning, at Hjerter, der ere hinanden fuldkommen fremmede, aldrig mødes paa ſamme Vei?

Saaledes gik Tiden, til det atter var blevet Fredag.

Paa denne Dag gjorde Wolf Ungars hele Vigtighed ſom Kirkebetjent ſig førſt ret gjældende; fra den tidlige Morgen til Solens Nedgang havde han fuldt op at beſtille med at gjøre reent og pynte op i Synagogen, paa det den „huldſalige Brud", ſom Sabbathen kaldes i hiin glødende Sang, kunde blive feſtligt modtagen. Idag maatte han ſelv indrømme, hvor meget han herved ſavnede Chriſtian; Drengen havde nemlig i Pudsningen af Meſſingſtagerne, der ſtode foran Forſangerens Pult, udviklet en Færdighed, ſom ſøgte

sin Lige. Det faldt ham ved denne Leilighed pludselig ind, hvor det dog vilde have været heldigt, dersom „Honza Skomagers Drengebarn" var bleven hans virkelige Søn. Men Sarah havde forspildt denne Velsignelse, tænkte han videre; da hun antog sig det fremmede Barn som en virkelig Moder, havde hun gjort Afkald paa at udbede sig denne Naade af Gud. Hele Dagen gik Wolf og grundede herpaa, og samtidigt dermed savnede han Christian baade her og der, og Arbeidet gik kun langsomt fra Haanden.

Henimod Klokken fire om Eftermiddagen var Wolf bleven færdig. Han havde netop stukket det sidste Lys i en af de store Messingkroner. Da hørte han gjennem Synagogens aabne Dør det Glædesudbrud:

„Christian! Christian!"

Idet nu Wolf steg ned ad Trappestigen, hvorpaa han stod, for at erfare, hvad dette Udraab havde at betyde, kom Lea ham allerede imøde med den fra øverst til nederst af Støv bedækkede Christian ved Haanden. Begge Børnenes Ansigter straalede af Glæde; aldrig havde Wolf seet et saa skjønt Udtryk paa sit Barns Aasyn som i dette Øieblik; man skulde have troet, at Lea paa eengang var bleven nogle Aar ældre.

„Hvor kommer Du fra?“ spurgte han Drengen i en just ikke uvenlig Tone.

Christian pegede paa Lysene.

„Hvem skulde have tændt dem?“ sagde han. Derfor havde han, fortalte han videre, efterat han hele Ugen havde grublet over, hvorledes han skulde bære sig ad, taget Mod til sig og bedet Mesteren om at lade ham tage hjem hver Fredag for at kunne udføre sin gamle Tjeneste i Synagogen, og Mesteren havde ogsaa givet ham Tilladelse dertil.

Wolf Ungar stirrede paa Drengen som paa et af Nat og Rædsel fremtrædende Syn. Kom han maaskee til at mindes, paa hvilken Maade han engang havde tilbageviist et lignende Tilbud fra Drengens Side? Hans Tanker forvirredes, en kold Gysen gjennemfoer ham.

Imidlertid var ogsaa Sarah, lokket af Leas Glædesudbrud, traadt ind i Synagogen.

„Hvad siger Du til den Dreng?“ raabte Wolf hende imøde. „Han er kommen for at tænde Sabbathslysene.“

„Seer Du, Wolf?“ var Alt, hvad Sarah kunde fremstamme, det Øvrige beholdt hun hos sig selv; men det maa have været Tanker med klartstraalende Vinger, som i dette Øieblik gjennemsusede hendes hele Væsen. Hun bøiede sig ned

over Drengen og berørte hans af Anstrengelse og glad Bevægelse blussende Ansigt.

„Og jeg!“ raabte Lea, „jeg vidste, at han vilde komme.“

Men Wolf Ungar rystede paa Hovedet. Hvor vare hans Tanker?

„Det er imod Naturen!“ mumlede han i Skægget. Hvorfor maatte just i dette Øieblik den forlængst hensovede Bedstemoders Ord lyde fra hans Læber?

Fra nu af forløb ingen Fredag og heller ingen Helligaften, uden at Christian indfandt sig for at udføre sin vante Tjeneste i Synagogen. Han saae ikke efter i nogen Almanak, paa hvilken Dag denne eller hiin Festdag indtraf, og dog havde han dem alle i Hovedet og kunde dem udenad fuldt saa vel som Wolf Ungar, der dog var bleven graa i disse Sager.

Det faldt Ingen i „Gaden“ ind at see noget Paafaldende heri, thi den druknede Skomagers Søn var jo Wolf og Sarah Erkjendtlighed skyldig for de af dem modtagne Velgjerninger. Ingen lagde heller videre Mærke til, at af den lyshaarede, blye Dreng var der imidlertid blevet en stærklemmet, fuldvoxen Yngling, skjøndt det paa den andenSide ikke var blevet upaagtet, at Wolf

Ungars Lea mere og mere kom til at ligne sin Moder Sarah, der i sin Ungdom havde været en af „Gadens" smukkeste Piger, saa at ældre Folk endnu kunde mindes hendes mærkværdige Dine og hendes fine Væsen, som man mindes Duften af længst henvisnede Blomster.

En Dag medbragte Christian et Papir, hvori der attesteredes, at han var bleven optagen blandt Svendene i det hæderlige Murerhaandværk. Hans Læreaar vare tilendebragte; han overleverede Sarah sin første Ugeløn. Han havde dengang fyldt sit syttende Aar.

„Hvorfor beholder Du ikke selv Pengene?" spurgte Sarah. „Du vil nok faae Brug for dem."

Christian rystede paa Hovedet.

„Hvortil skulde jeg bruge dem?" sagde han. „Har Du ikke Kammerater? Du gaaer engang sammen med dem til Kroen, og saa vil Du behøve Penge, eller Du vil kjøbe Dig en ny Pibe, og dine Lommer ere tomme. Gjem Du selv Pengene."

Christian rystede igjen paa Hovedet.

„Til alt det," sagde han i en vis hemmelighedsfuld Tone, „behøver jeg ingen Penge. Læg dem tilside, til det bliver en rund Sum, og siig mig det saa."

Sarah kunde i hele Dage speculere paa, hvad Christian havde ifinde med Opsparingen af sin Ugeløn. Var det Sparsommelighed, som han havde lært i hendes Huus? Og Sarah saae atter en Forsynets Tilskikkelse i, at Barnet var ført netop til hende. „Hvad var der blevet af ham, hvis Honza Skomager havde vedblevet at være hans Fader?" tænkte hun ofte; „hvad havde han seet for sig der? Et fordrukkent Menneske, som offrede Kone og Barn for et Kruus Øl. Seer han Sligt i et jødisk Huus?"

Kun Lea smilede, naar Moderen betroede hende disse og lignende Tanker. Vidste hun bedre Besked om Christians Hensigter?

Det Tidspunkt var overhovedet kommet for Lea, hvor en Moder ikke længer forstaaer sig paa sit Barns Smiil. Som en Lygtemand flammer det hist og her op, og naar Moderen følger dets Skin, føres hun som oftest paa Afveie. Det er en Tilstand, tilsyneladende saa intetsigende og betydningsløs; der svæver Noget paa Læberne, det viser sig i Øiets fugtige Glands, og naar Du vil forfølge Sporet, var det slet ingen Ting, en flygtig Skygge, ja endnu mindre end det, thi en Skygge forudsætter et Legeme. Det er ikke Stormen, der farer ned over Jorden og bortfyger Sneen fra dens Overflade, der bringer

Foraar; naar Blomsterknoppen en Morgen aabner sit Øie, er det udført i en hemmelighedsfuld Time af Aander, der hverken bruse eller storme. Det er paa denne Tid, at Barnet pludselig bliver Moderen en Gaade; paa hendes Spørgsmaal følger intet Svar, og naar der svares, er det kun med et drømmende Smiil, som Moderen ikke forstaaer sig paa.

Det var atter blevet Foraar; i to Menneskehjerter blomstrede og duftede dets Pragt, som brød sig lidet om, hvorvidt den ogsaa turde udbrede sig der. De havde ikke talt med hinanden derom, men dybt i Hjertets Indre luede med den utæmmede Naturkrafts næsten uhyggelige Taushed hiin vidunderlige Følelse, som enten leder til Undergang eller til berusende Salighed.

En Dag mødte Wolf sin Kones Søstkendebarn, den Samme, hvem den gamle Breindel havde testamenteret den sexradede Granatsnor, og som sædvanlig bar hun det arvede Smykke med hiin anmassende Holdning, som om den, som Wolf udtrykte sig, ikke tilhørte hende. De kom, medens de fulgtes ad, til at tale saa om Et og saa om et Andet, indtil Rivke, saaledes hed hiint Søstkendebarn, pludselig uden nogensomhelst Overgang udbrød:

„Nu, Wolf, din Sarah syer vel allerede flittigt paa Leas Udstyr?“

„Hvor falder Du paa det? Barnet er jo først sexten Aar.“

„Man kan i sit sextende Aar være mere forelsket end Mangen i sit fem og tyvende; det har man mange Exempler paa,“ vedblev Rivke med en raa Latter.

„For Exempel!“ sagde Wolf mere adspredt end spørgende.

„Hvor behøver Du Exempler, Wolf? Vil Du see en Pige, som hver Fredag staaer ved Porten og venter, til en vis En kommer, og hvorledes de To trykke hinanden i Hænderne og see paa hinanden, saa at man skulde troe, at Brylluppet skal staae imorgen?“

„Hvem kan det være?“ sagde Wolf Ungar halvt for sig selv, thi han syntes kun halvt om halvt at have forstaaet Meningen af Rivkes Tale.

„Wolf, Wolf!“ skreg Rivke med Armene i Siden, „stil Dig kun ikke saa hellig an! Alverden er ikke blind, og Du alene skulde have lukket Øinene? Det kan Du bilde ind, hvem Du lyster, Rivke Krakauer er ikke fra igaar.“

„Jeg veed virkelig ikke, hvad Du mener, Rivke!“ sagde Wolf troskyldig.

„Saa spørg Christian og Lea!" raabte den onde Qvinde og skyndte sig bort fra ham.

Da Wolf var kommen sig af sin Bestyrtelse, var det for silde at tilraabe Bagtalerske: „Du har løiet!" Han fortsatte sin Gang som en Beruset; hans Hjerne brændte, han var ikke istand til at tænke klart. Men mærkeligt nok, da han kom til Synagogegaardens Port, var det gaaet over; Hjemmets Fred hvilede over ham. Dette Barn, som neppe havde kastet Blikket ud i Livet, — at sætte hende i Forbindelse med den fremmede Dreng, der ved hans Bord var bleven opfødt med Medlidenhedens Krummer! at nævne Wolf Ungars Datter og Honza Skomagers Søn i et og samme Aandedræt! Havde Jordkloden forandret sin vante Gang, og var den falden fra hverandre som et Spil Kort?

Uveiret i hans Indre havde som sagt lagt sig. Synet af hans Huus, Sarahs stille Syslen og hans Barns skyldfrie Mine, ja selv den ved Døren hængende Træhammer, hvormed han om Morgenen vækkede Folk til Gudstjenesten, alt dette hilsede ham og bød ham velkommen med det tilvante Livs hele Trylleri. Han var opfyldt af en usædvanlig mild og fredelig Stemning, men havde tillige Følelsen af en Mathed, der gjerne gaaer forud for Udbrudet af en svær Syg-

dom, hvis ødelæggende Stof alt i lang Tid har gæret i Legemet.

Saaledes nærmede Fredagen sig. Wolf syslede atter i Synagogen, feiede og pudsede med en Omhyggelighed, som om det skulde være sidste Gang for lang, lang Tid. Sveden dryppede fra hans Pande, men han standsede ikke med sit Arbeide. Af og til gik han over i sin Bolig, som kun ved Gaarden var adskilt fra Synagogen, dreven af en uforklarlig Trang til at see efter, hvad her foregik. Sarah ryddede op i Stuen, medens Lea i Kjøkkenet var beskæftiget med at bage de hvide Sabbathsbrød, uden hvilke Festdagen vilde være glands- og farveløs. Synet heraf gav hans Tanker en eiendommelig Retning. Naar Lea var istand til at bage „Barches" (Sabbathsbrødet), saa —, han forfulgte ikke denne Tanke videre; allerede den Omstændighed, at den kunde falde ham ind, forekom ham som en himmelraabende Synd. Om Eftermiddagen forsynede han som sædvanlig Stagerne og Kronerne med Lys. Han brugte hertil en høi Stige og stod netop paa et af de øverste Trin, da han hørte en sagte Hvisken bagved sig.

Han vendte Hovedet om og saae Christian og Lea staae Haand i Haand ved Synagogens Indgang!

Alt Blodet steg ham til Hovedet; for hans Øine skinnede Bedstemoderens blodrøde Granatsnor, som nu hang om den onde Rivkes Hals. Hun havde altsaa dog havt Ret?

„Kom herhid!“ skreg han med en gjennemtrængende Stemme, saa at det gav Gjenlyd i hele Huset, „kom herhid!“

Uden at ane noget Ondt nærmede de sig; Christian lagde sin Haand paa et af Stigens Trin for at støtte den.

„Den staaer ikke fast,“ sagde han.

„Slip den, slip den ... Du Djævel!“ skreg Wolf og slog voldsomt ud med den knyttede Haand for at ramme Christians Hoved.

Men Slaget rammede ham selv. Idet han havde bukket sig for dybt, tabte han Ligevægten og styrtede til Jorden.

Paa Begges Jammerskrig kom Sarah ilende til; dødbleg stirrede hun paa sin Mand, der laae livløs paa Steengulvet. Der var intet udvendigt Tegn, hvorpaa det kunde sees, at han var kommen tilskade; kun et svagt Aandedræt røbede, at Livet ikke aldeles var flygtet bort. Medens Lea løb efter Lægen, tog Christian det tunge Legeme paa sine Skuldre og bar det over Synagogegaarden ind i Huset. Folk strømmede til, thi Leas

Jammerraab havde hurtigt baaret Rædselsbudskabet gjennem hele Gaden.

Det lykkedes den tilkaldte Læge efter længere Tids Anstrengelse at vække Wolf af den dybe Afmagt. Pulsen begyndte at slaae paany, og paa de blege Kinder viste sig en svag Rødme. Det var et rædselsfuldt Syn at see ham stirre vildt omkring sig med de stive, glasagtige Øine. Christian stod ved Foden af Sengen, i hvilken den Syge var bleven lagt. Pludselig saae Wolf op, idet han forsøgte paa at knytte Haanden.

„Bort der ... Ulykken ... bort, Granatsnoren ... der staaer Ulykken ... bort!“

En ny Afmagt afbrød dette Udbrud af en vulkansk oprørt Natur. Da han atter vaagnede, var han rolig og stille; han laae med lukkede Øine og aandede lettere. Lægen antog Faren for Øieblikket for overstaaet og fjernede sig. Sarah fulgte ham, vridende sine Hænder.

„Vil han beholde Livet?“ spurgte hun ham ængstelig udenfor Døren.

Lægen trak paa Skuldrene. „Der er Forskjel paa Liv og Liv,“ sagde han med dæmpet Stemme, „og for mangen En var det bedre ikke at være gjenopvaagnet dertil.“ —

Mange Dage vare forløbne, sørgelige Dage fulde af navnløse Qvaler for Sarah og Lea, og

Lægen kunde endnu ikke med Bestemthed erklære, at Dødsengelen var vegen bort fra Wolfs Leie. Hvad der meest forskrækkede Sarah var, at der under hele Wolfs Sygdom end ikke var et eneste Øieblik, hvori Sjælens fulde Bevidsthed var vendt tilbage. For det Meste laae han stille hen uden, som det lod til, at kjende Nogen af sine Omgivelser; i hele Dage kom intet Ord over hans Læber, og naar han aabnede dem, hørtes Lyd, der ikke syntes at tilhøre det menneskelige Sprog. Kun med megen Anstrengelse formaaede Sarah at finde Sammenhæng i disse forvirrede og afbrudte Toner; det var de samme Ord, som hun havde fornummet paa hiin skjebnesvangre Dag:

„Det er Bedstemoders Ulykke ... Granatsnoren ... bort, bort med Ulykken ... det er imod Naturen! ..."

Af disse løsrevne og sig dog igjen sammenføiende Tanker gættede Sarah kun altfor let, fra hvilken Ildstrøm den Syges fortsatte Feberphantasier fik sin Næring. Hun led ubeskriveligt, og der gaves Øieblikke, hvori hun i det natlige Mulm, der havde lagt sig over hendes Sind og Tanker, ikke hørte Andet end den Røst, hvormed hun forbandede sin egen Tilværelse.

En Morgenstund kaldte Lægen hende tilside.

„Deres Mand, Sarah," sagde han, „er nu, forsaavidt Lægehjælp har kunnet udrette Noget, uden Fare. Hvis intet Tilbagefald indtræder, vil han ogsaa komme sig ganske. Men jeg frygter for, at min Spaadom vil gaae i Opfyldelse; han vil kunne spise, drikke og sove, men han vil sandsynligviis ikke mere komme til sin fulde Bevidsthed. Hans Hoved har lidt af Slaget. Jeg siger Dem dette forud, fordi jeg kjender Dem som en stærk Qvinde ... der forestaaer Dem sørgelige Dage."

Sarah hørte dette Rædselsbudskab med en Slags sløv Nysgjerrighed; hun græd ikke, hun bøiede sit trætte Hoved under det nye Slag, villieløs og modstandsløs; siden Ulykkens Dag var hendes gamle Sjælsstyrke ligesom vegen bort fra hende.

De sørgelige Dage, som Lægen havde forudsagt, kom hurtigere end hun havde tænkt sig. En Dag kunde Wolf forlade Sengen; han var bleven rask, spiste og drak, men hans Forstand var som et Barns, og ikke engang det, thi Barnets Tænkning gaaer en Udvikling imøde, men Wolf Ungar gik i Barndommen med graanet Isse.

En af de paafølgende Dage blev Sarah tilsagt at møde for „Menighedens" Forstanderskab. En af Forstanderne meddeelte hende, at man paa

Grund af hendes Mands Tilstand var nødt til at see sig om efter en Eftermand, da Menigheden ikke godt længere kunde undvære en Kirkebetjent. Dette skulde imidlertid ikke medføre noget Tab for hende. Hun og hendes Mand kunde beholde den dem overladte Bolig saalænge de vilde, og hvad Lønnen angik, skulde den ogsaa i Fremtiden blive dem udbetalt uden Afkortning, „thi," sagde Forstanderen, „Menigheden vil ikke drage nogen Fordeel af hans Ulykke, og saalænge han lever, skal der ikke mangle ham Noget."

Saalænge han lever! Sarah takkede ikke engang og vilde fjerne sig, da Forstanderen kaldte hende tilbage.

„Sarah," sagde han med streng Mine, „Du seer, hvorledes Menigheden er sindet imod Dig; men nu maa Du ogsaa sørge for, at det igjen kommer til at gaae roligt og ordentligt til i dit Huus. Du er en Kone, Sarah, hvem man maa indrømme at der ikke er det Allermindste at sige paa. Men i dit Huus gaaer det ikke saaledes til, som sig hør og bør i et jødisk Huus. Det er jeg nødt til at sige Dig."

„Hvad foregaaer der da?" spurgte Sarah med klangløs Stemme.

„Skal jeg sige Dig det?" lød Forstande-

rens Svar. „Jeg mener, at det bør Du vide bedre end jeg."

Sarah gik; denne Gang takkede hun Forstanderen, hun vidste selv ikke hvorfor.

Det er imidlertid som oftest den tungeste Følge af en stor Ulykke, at Menneskene uopfordrede, ofte endog i den bedste Hensigt, af den Ulykkelige søge at opnaae, hvad de tidligere hverken havde Ret eller Lyst til at fordre. Da først vove hine Bebreidelser og Skaanselløsheder, som kun den Paagjældende føler det Uretfærdige i, sig frem fra deres Skjul, iføre sig Medlidenhedens Klædebon og saare kun desto dybere. De Færreste betænke, at Medlidenheden maa som et Lys strømme vederqvægende og oplivende fra Sjælen, men ikke som en Tyv, der smigrende sniger sig ind i dit Huus for bagefter at lægge Haand paa din Eiendom.

Hvad var det da, man forlangte af hende? Hjemme laae hendes Mand i en ulægelig Tilstand, og nu piinte man hende med gaadefulde Bebreidelser, hvis Betydning hendes rene Sjæl ikke fattede. Hvem tilføiedes noget Ondt af Christian? Viste han sig ikke taknemmelig for de Velgjerninger, som en af „Gadens" Koner havde bevist ham, og hædrede han ikke derved „Gaden" selv! Hvad havde de da Alle at sige paa Christian?

Desuagtet vilde Sarah om ikke lang Tid atter have kunnet løfte Hovedet under Byrden af denne Anklage, der ligesom var rettet mod hendes Livs Helligdom, thi hun var en Natur, ved hvilken det Smudsige ikke bliver hængende. Men det Syn, der hver Dag og hver Time frembød sig for hende, denne syge, af Herrens Hjemsøgelse saa haardt trufne Mand lammede hele hendes Svingkraft, og naar hun søgte at hæve sig, da var det som en Fugls Flagren, der ængsteligt søger at udspeide, om den Storm, som har forjaget den fra den varme Rede, ikke vender tilbage med fornyet Voldsomhed.

I Wolfs Tilstand var der ikke indtraadt nogen Forandring; han henlevede Tiden i sløv Ligegyldighed, og kun sjeldent kom der et Ord fra hans Læber. Han viste hverken Sympathi eller Antipathi imod Nogen, ikke engang imod Christian, hvem han enten ikke længer gjenkjendte eller betragtede med Sløvhed. Men at ikke alle Traadene i hans tidligere Aandsliv vare sønderrevne, sporedes af de dunkle Ord, hvormed han ofte uventet, uden al ydre Foranledning, ofte midt under Maaltidet, indjog Sarah og Lea den største Skræk.

„Der kommer Bedstemoder med sin Granatsnor ... det er Ulykken ... bort med Ulykken!“

I de sidste Uger var der til disse Udbrud af en forstyrret Hjerne endnu kommen en ny Talemaade, som han hang ved med et Barns Haardnakkethed, naar man vil berøve det dets Legetøi. En Morgenstund nemlig raabte han med næsten overmenneskelig Kraft den ene Gang efter den anden, idet han med det Samme slog i Bordet:

„Riv dem fra hinanden! Riv dem fra hinanden som en Fisk!" og dette gjentog han med en Slags lidenskabelig Egensind, til han blev træt, nu og da med en Variation af de allerede fremhævede Ord om „Bedstemoders Ulykke og hendes Granatsnor".

En Fredag kom Christian hjem igjen. Han var gaaet flere Miil for at spørge til Pleiefaderens Befindende.

Men ligesom Wolf Ungar blev ham vaer, syntes en Straale af klar Bevidsthed at oplyse hans forstyrrede Aand; han skreg og knyttede Haanden truende mod Christian.

„Riv dem fra hinanden som en Fisk," hylede han, „Ulykken er der ... riv dem fra hinanden ... bort, bort!"

Sarah vidste intet andet Middel til hans Beroligelse end at give Christian et Vink om at forlade Stuen.

Da hun efter et Qvarteerstids Forløb traadte ud i Forstuen, fandt hun ham grædende, med Hovedet støttet til Dørstolpen.

„Hvad feiler Dig, min gode Christian?" spurgte hun; „hvorfor græder Du?"

„Hvad har jeg gjort ham," raabte han hulkende, „siden han slet ikke kan lide mig?"

„Han er meget syg," sagde Sarah, læggende sin Haand paa hans Skulder, „vil Du gaae irette med en Syg? Og dog maa Du gjøre mig en stor Tjeneste!"

„Tal!"

„Du maa i nogen Tid ikke komme her, og maa bort herfra ... Kom idetmindste ikke, saalænge han er syg ... Naar Tiden er kommen, da Du kan vende tilbage, skal jeg lade Dig det vide."

Og uden at afvente hans Svar gik hun igjen ind i Stuen.

Det var blevet Nat, da Christian forlod Huset; men Natten herskede kun mellem Himmel og Jord, ikke i to Menneskehjerter, for hvilke Afskedens Stund pludselig var kommen. Hvad bevæger sig hist bag Synagogegaardens Port, efter at have revet sig løs fra den Bortilende, og søger Vei gjennem Mulmet? To Par Læber have i denne Time tilsvoret hinanden, hvad der endnu

stedse brænder hedere end Gløder og er uudforskeligere end det dybe Hav!

En Tomhedens og Forladthedens Aand leirede sig fra nu af over det Huus, hvor tre Menneskeliv nedtrykte imødegik Dage, fulde af unævnelig Jammer. Man dvæler ikke gjerne i det Uhyggeliges Nærhed, og som en Følge heraf besøgte kun Faa i „Gaden" den forhenværende Kirkebetjents Bolig, og da kun, naar en ligefrem Pligt paalagde dem det. Der gives en Smerte, som skyer Dagslyset, og som befinder sig bedst ved ikke at være udsat for Menneskenes Blikke. Sarah saae ikke gjerne dem, der af og til kom i Sygebesøg, og gik afveien for dem, hvor det kun lod sig gjøre.

Og dog bævede hendes Hjerte intet Øieblik under de tunge Følger af hiin frivillige Handling, som havde nedkaldt en næsten uoverskuelig Række af Kampe og Taarer over hende. Hendes Sjæl var stærkere, end hun selv anede; den gjemte Bevidstheden om en ædel Beslutning, der, selv en Aabenbaring fra Gud i Menneskehjertet, igjen søger tilbage til Gud, fra hvem den er udgaaet. Istedetfor forknyt at bøie sit Hoved under Skjebnens Slag og hengive sig til tomme Selvbebrei-

delser hævede hun det efterhaanden igjen, og aldrig havde hun overskuet sin Stilling med større Klarhed end netop nu. I hendes Ensomhed fandt hendes Tanker Veien til Gud, i inderlig Bøn nedbad hun fra ham Helbredelse for sin Mand, og at hun ikke maatte savne Kraft til at holde ud til Enden.

„Hvorfor rammede det ikke mig, hvorfor netop ham, den gode, retskafne Mand?“ lød ofte en Stemme i hendes Indre, naar hun betragtede Wolfs lidende Skikkelse. „Hvad har han gjort? Det var jo mig, som tog Barnet i Huset og opdragede det, og hvad kan han gjøre for, at jeg tvang ham til at aflægge en Ed paa den hellige Thora? Skulde jeg ikke have ladet ham aflægge den?“

Fra denne tilintetgjørende Selvbetragtning hævede hendes Sind sig stedse til et friere Overblik over hendes Handlemaade.

„Har Kalman Würzburg, hvem man jo dog kalder „Klein-Mendelsohn“, ikke raadet mig til ikke at gruble og at gjøre det, som mit Hjerte har drevet mig til? Jeg har viist al Grublen fra mig og er gaaet den Vei, som min Gud har viist mig. Er jeg ikke som Hagar i Ørkenen? Da hendes Barn laae forskudt og forladt under Træet, da lød en Stemme fra Himlen ned til hende:

Løft Drengen op ... Og skal det da være en Synd, at jeg har løftet Honza Skomagers Dreng op af Nød og Elendighed og er bleven hans Moder?"

Og da strømmede det med ustandselig Magt fra hendes Hjertes Inderste, og hendes Tankeflugt bar hende fra disse Tvivl for Herrens Throne.

„Livets Herre, almægtige Gud!" bad hun, „Du veed selv bedst, hvorfor Du har bragt denne tunge Tilskikkelse over mig. Jeg vil ikke knurre, men føie mig i din hellige Villie, thi Du er den Albarmhjertige, og naar et Hjerte strømmer over af Bekymring som et overfyldt Kar, da har Du ogsaa Lindringen i din Haand til at vederqvæge det med. Du har forundt mig en dobbelt Lykke, Du har ikke blot skænket mig et Barn, men ogsaa tilstedet, at jeg tør være et andet Barn i Moders Sted! Det kan ikke være din hellige Villie, at dette tilregnes mig som Synd eller Brøde. Vilde Du ellers have indgivet mig denne Tanke? Du har jo ladet Barnet blive saa godt og retskaffent som neppe noget andet i „Gaden"; skulde dette ikke være et Fingerpeg fra Dig, at jeg har handlet rigtigt? Og kunde jeg have handlet anderledes, hvis Barnet havde tilhørt En i „Gaden" og ikke Honza Skomager? Hvad har det fremmede Blod dermed at gjøre? Du veed det,

Almægtige, jeg har ikke ledet ham bort fra den Tro, som var hans Forældres, fordi jeg ikke vilde have kunnet taale, at Nogen havde ført mit Barn, som Du bevare og beskytte, bort fra din hellige Religion. Jeg har opdraget ham i Tugt og Ære, jeg har vaaget over ham, og der er blevet et retskaffent Menneske af ham. En Blomst, som ligger paa Veien, tager man op, for at den ikke skal søndertrædes, den forkomne lille Fugl tager man ind til sig, for at den ikke skal fryse ihjel i den kolde Luft, og jeg skulde ikke have taget mig af et Barn, et Menneske, der er skabt i dit Billede, og en Afglands af din Herlighed og Pragt?" —

Saaledes bad denne høihjertede Qvinde i Bedrøvelsens Timer, og det gjorde hende godt. Hun kunde jo med det Samme ved Siden af den Ulykke, hun dagligt havde for Øie, tænke paa sin Christian, som paa hendes blotte Ønske var draget ud i den vide Verden, uden at hun vidste, hvor han nu færdedes. Hvorfor bød hun ham at drage bort? — Og saa ofte hun mindedes den Fraværende, randt hine lyse Dage fra hans Barndom hende i Tanke, i hvilke Barnets egentlige Væsen gik en vis Udvikling imøde. Fornemmelig dvælede hendes Erindring ved hiin Aften, da hun læste Aftenbønnen med Lea, og Christian græd, og hun fattede den Beslutning at sende Barnet

til den gamle Bozena. Selv nu jagede denne Tanke Blodet op i hendes Kinder, hun var stolt af, at hnu havde udført den, hvad var der ellers blevet af Drengen? Blev han ikke derved ligesom skikket til at indtage hiin Dobbeltstilling i Livet, hvorved han stod begge Troesbekjendelser nær nok til med barnlig Hengivenhed at slutte sig til den ene, som han ved sin Fødsel tilhørte, medens den anden aabnede ham et klart Blik i hans eget inderste Væsen? —

To Aar vare igjen forløbne. For Sarah og Lea havde den Tid været en eneste lang Dag fuld af Liden, paa hvilken der ikke fulgte nogen Lindring eller Opreisning. Den Ene glemte ved Mandens Sygeseng, at der udenfor endnu gaves et Liv, den Anden, hvis Kinder vare blevne blege og indfaldne, tænkte vel paa et Liv derudenfor, men han, som skulde byde hende det, var langt, langt borte, og al hendes Længsel kunde ikke kalde ham tilbage.

En Sommernat sad Moder og Datter, medens Wolf allerede sov i det tilstødende Kammer, ved Skinnet af et eensomt Lys og syede — en sørgelig Beskæftigelse for alt iforveien nedtrykte Mennesker — paa Ligklæderne til en for to Dage siden afdød Kone, som skulde begraves den næste Morgen.

De sadde længe tause; hver af dem spandt sine egne Tanketraade, og de gave intet glædeligt Udbytte. Da sagde Sarah:

„En Ting undrer mig meget af Channe Klattauer, Fred være med hende, at man ikke efter hendes Død fandt „Tachrichim" (Ligklæder) hos hende. Jeg kan dog ikke tænke mig, at hun, fordi hun var rig og havde fuldt op af Alting, skulde have glemt at tænke paa den sidste Time?"

„Det er kun hos os Jøder," bemærkede Lea, idet hun lod Arbeidet hvile, „det forlanges, at man hvert Øieblik skal have Døden for Øie. Hvorfor skal jeg strax tænke paa at døe, naar jeg blot lukker min Dragkiste op? Christian har engang fortalt mig, at hos dem er det anderledes — —"

„Enhver handler, som han finder det rigtigst," afbrød Sarah hende med mere Strenghed, end hun ellers lagde i sine Bebreidelser. „Vi Jøder ere jo et plaget Folk, og ingen Time hengaaer, hvori ikke mangfoldige Hjerter blive knuste. Derfor sømmer det sig, at vi bestandig have Den for Øie, som vi dog ikke kunne undgaae. Har Du ikke seet, at din stakkels Fader, da han endnu var rask, hver Paaskeaften sad med sin Ligkjortel paa? Og tænk blot, paa denne Aften er man

lystig og drikker rød Viin! Troer Du, at vore Vise have foreskrevet dette uden Grund?"

Paa denne Tilretteviisning havde Lea intet andet Svar end en vantro Rysten med Hovedet. Eller havde hun maaskee slet ikke hørt, hvad Sarah sagde?

Efter nogen Tids Forløb lod Lea igjen Arbeidet hvile.

„Mon han alt nogensinde har bygget et heelt stort Huus?" udbrød hun, som talende i Drømme.

„Hvem?"

„Christian!"

„Hvor kommer Du just nu til at tænke paa ham?"

„Jeg tænkte paa, at han som Barn har lovet mig, at naar han engang blev stor og sin egen Herre, vilde han bygge et Huus til mig og sig selv."

„Hvor kan man tænke paa slige Narrestreger," sagde Sarah i en streng Tone, „naar man er ifærd med at sye Tachrichim til en Afdød? —"

En sagte Banken paa Vinduesruderne afbrød denne Samtale.

„Moder, det er ham!" raabte Lea høit og sprang hen til Vinduet.

„For Guds Skyld, hvem?"

„Christian!"

Hvorfor gjennemfoer der Sarah en Gysen, hvorfor følte hun sig rystet i sin Sjæls Inderste ved Lyden af dette Navn?

„Gaa ud," sagde hun efter en Pause, „og see, om det er ham. Hvis det er Christian, saa bed ham gaae sagte, at din Fader ikke vaagner."

Og ham var det, som nu traadte ind i Stuen Haand i Haand med Lea.

„Christian!" tiltalte Sarah ham med dæmpet Stemme, idet hun pegede hen til Kammeret, hvor hendes Mand laae, „Du har ikke holdt dit Ord."

„Moder!" sagde Christian.

Det var første Gang, at han kaldte hende saaledes, og der laae en saa indsmigrende Kraft i dette ene Ord, at Sarah næsten skælvede af Glæde derved.

„Ja, Christian," sagde hun, idet hun søgte at fatte sig, „jeg har altid betragtet Dig som en Søn, men hvorfor adlyder Du da ikke, som en Søn skal adlyde sin Moder?"

„Sover han?" spurgte han, idet han kastede et frygtsomt Blik til Kammerdøren.

Sarah nikkede bekræftende.

„Det skal jeg sige Dig, Moder," begyndte Christian med usikker Stemme, der mere lignede

en sagte Hvisken, „jeg kunde ikke holde det ud længere."

Nu først betragtede Sarah ham nøiere. Hans Paaklædning var i stor Uorden; hans Ansigt bar Spor af gjennemvaagede Nætter og nedbrudt Helbred. Han holdt endnu bestandig Leas Haand mellem begge sine.

„Slip hende," raabte Sarah, greben af en pludselig Anelse, „hvorfor seer Du . . . saaledes ud?"

„Kan man see anderledes ud," svarede Christian, idet han adløb, „naar man har vandret Dag og Nat for at naae hertil? Jeg har jo sagt Dig, Moder, jeg kunde ikke holde det ud længere . . ."

„Tal ikke saa høit," sagde Sarah, hvis Mistanke voxede med hver Secund. „Der er Noget i din Stemme, Christian, som bringer mig til at skælve. Er dette Frugten af de to Aar, Du har været borte? Som Barn var Du ikke saaledes —"

„Jeg forstaaer Dig ikke, Moder," sagde Christian i sit Hjertes fulde Uskyldighed.

„Og jeg forstaaer ikke dit Komme ved Nattetid," svarede hun; „naar man vil glæde Mennesker, bør man saa forskrække dem?"

„Har jeg forskrækket Dig, Lea?" raabte Christian, idet han igjen greb Pigens Haand.

„Slip hende, slip," raabte Sarah, hvis Mistanke tiltog. „Du behager mig ikke, Christian!"

„Hvorfor skal jeg slippe hende?" raabte Christian med et glødende Blik paa Lea, „Du giver mig hende jo selv, Moder!"

„Almægtige Gud!" var Alt, hvad Sarah formaaede at svare; derpaa bedækkede hun skælvende sit Ansigt med begge Hænder. Lynet, der allerede engang havde truet hende som en fjern Uveirssky, og senere var blevet glemt, slog med al sin Kraft ned lige for hendes Øine, ødelæggende Alt, hvad hun havde opbygget, og slyngende den fortærende Fakkel ind i hendes Sjæls Helligdom. I dette ene Øieblik gjennemlevede hun ved et Tilbageblik mange Aars Historie, og deres Indhold samlede sig i et eneste Smertensudbrud: „Jeg har Uret, og Verden har havt Ret!"

Da Sarah tog Hænderne fra Ansigtet, frembød hun et skrækindjagende Skue. Hendes Øine stirrede vildt og glasagtigt hen for sig, og om hendes Mundvig vibrerede hiint Træk af Rædsel, der er laant af Døden og dog tilhører Livet. Lea kastede sig om hendes Hals og skreg i sin Angst:

„Hvorfor er Du saa forskrækket, Moder? Kom dog til Dig selv."

Med næsten overmenneskelig Styrke trykkede Sarah Datteren op til sig; det var, som om hver enkelt af hendes Nerver klamrede sig om det af Fare truede Barn, der kun var sikkert i hendes Arme.

„Gaa din Vei, Christian!" raabte hun, „gaa, Du har Intet at bestille i mit Huus!"

Christian havde lagt Armene overkors paa Brystet; et sørgmodigt Træk af Medlidenhed spillede paa hans Læber.

„Hvorfor er Du saa forskrækket, Moder?" udbrød ogsaa han. „Jeg har aldrig før seet Dig saaledes. Du har altid været god og venlig imod mig, har handlet imod mig som intet andet Menneske i Verden, og nu paa eengang viser Du Dig saa fremmed imod mig og bliver forskrækket, som om jeg var brudt ind i dit Huus som en Tyv."

„Du er ogsaa en Tyv!" afbrød Sarah ham ude af sig selv, „og bedre havde det været, om jeg havde ladet Dig omkomme i Isaren, som din Fader og Moder ere omkomne der."

„Det kom ikke fra min Moder Sarah," raabte Christian i en forunderlig gribende Tone, „det kom ikke fra den Kone, der har baaret mig

paa sine Arme, og som græd blodige Taarer, da hendes Mand engang løftede sin Haand imod mig. Troer Du ikke, at jeg dengang hørte din Hulken? Jeg har ikke glemt Noget, og Alt, hvad Du har gjort imod mig, har jeg optegnet paa et Sted, hvor Ingen kan udslette det. Troer Du ikke, jeg veed, hvad Du har lidt for min Skyld? Jeg har ofte tænkt derpaa, Moder, især da jeg var langt borte herfra. Der have mine Kammerater ofte gjort sig lystige over mig og udskældt mig for „Jødedreng", fordi de vidste, at jeg var opdraget hos Eder; men jeg har aldrig skammet mig, og med Stolthed sagde jeg til dem: „Og I Alle tilsammen have ikke havt en saadan Moder!" Og intetsteds har Maden smagt mig som ved dit Bord, og intetsteds har jeg sovet som i dit Huus, og intetsteds har jeg befundet mig saa vel som hos Dig! Med mit Vidende har jeg aldrig villet krænke Dig, og nu bebreider Du mig, at jeg som en Tyv er brudt ind i dit Huus, og skjuler dit kjære Ansigt for mig!"

Hans Stemme klang næsten som en Grædendes; den frembragte en sælsom Forvandling hos Sarah. Hendes Øine havde gjenvundet deres Glands, Forfærdelsen var svundet fra hendes Miner. Var det Virkningen af Christians Ord, eller var det en Tilbagevenden af hendes sande

Væsen, der ved en uforudseet Begivenheds Magt havde ladet sig fortrænge fra sin ellers rolige Bane?

„Du volder mig megen Smerte!“ sagde hun med skælvende Stemme.

„Seer Du, Moder,“ vedblev Christian, „jeg havde godt Arbeide i Byen dernede ved den tydske Grændse, men saa vilde de tage mig til Soldat, da der nu overalt i Verden er Krig. Da jeg fik det at vide, snørede jeg min Randsel og skyndte mig at komme bort. En uimodstaaelig Længsel efter Eder greb mig, som ikke var til at overvinde. Hvis Du nu skulde gaae i Krigen, sagde jeg til mig selv, og Du ikke faaer din Lea at see igjen eller veed, hvad der er blevet af hende og skal blive af hende — thi Lea tilhører mig, og Du er ikke for Intet hendes Moder! seer Du, da alt dette faldt mig ind, havde jeg hverken Rist eller Ro; jeg maatte vide, hvad der skal blive af Lea. Jeg kan ikke leve og ikke døe, naar jeg ikke veed det —“

„Ti, ti, Christian!“ raabte Sarah, paany forskrækket over hans exalterede Væsen.

„Men jeg vil ikke være Soldat, jeg hugger mig en Finger af, lad dem saa see, om jeg kan lade et Gevær — jeg hører med til dit Huus, Moder, og Lea tilhører mig — jeg lader hende

ikke tage fra mig, og her vil jeg blive og vil ikke være Soldat."

Sarah sad der som en knækket Blomst, hendes Kraft var brudt; hun hørte den frygtelige Orkan ryste Huset — i næste Øieblik kunde de Alle være begravede under dets Ruiner.

„Og alt dette," lød tusinde Stemmer i hendes Barm, „havde Du kunnet forebygge, naar Du havde adlydt Verden og ikke Dig selv. Nu styrter det Hele sammen!"

Og hun sukkede dybt.

„Det er den tungeste Time i mit Liv! Gud hjælpe mig til at overstaae den," hviskede hun halvhøit.

I samme Øieblik udbrød Lea, som hidtil kun havde ladet Moderen og Christian tale, idet hun pegede hen til Døren:

„Stille, Fader er vaagnet."

Og inde fra Kammeret, hvor Wolf Ungar sov, lød virkelig den syge Mands evige Omqvæd, saaledes som det alt i flere Aar hørtes fra hans Læber: „Riv dem fra hinanden — det er imod Naturen — det er Bedstemoders Ulykke — med Granatsnoren —"

Aldrig før havde disse faa Ord, som Sarah dog ved lang Vane havde lært at lade uændsede, lydt saa klare og betydningsfulde! Som styrket

af et oplivende Aandepust hævede hendes udmattede Sjæl sig paany; det var ikke længer den afkræftede Sarah, som for et Øieblik siden i modløs Engstelse skjulte sit Hoved for det sig nærmende Uveir. Hun havde reist sig op, et freidigt Mod lyste fra hendes Øine, og om hendes Mund spillede et Udtryk af Trods, der tilkjendegav, at hun havde taget en uigjenkaldelig Beslutning.

„Ja, min gode Mand," raabte hun, vendende sig mod Kammerdøren, „Du skal snart faae din Rolighed tilbage. Du skal ikke behøve at angre din Ed!"

Og da Christian forundret stirrede paa hende, sagde hun kort og bestemt:

„Du kan ikke længer blive herinde, Christian! Gaa udenfor, og sæt Dig paa Bænken under Nøddetræet. — Jeg skal snart komme ud til Dig, og saa ville vi tale med hinanden."

„Maa jeg følge med ham?" spurgte Lea.

„Ja, mit Barn, Du maa —" sagde hun efter nogen Betænkning.

Nu var hun alene. Først listede hun sig paa Tæerne hen til Kammeret og lyttede. Hun kunde tydeligt høre den roligt Slumrendes Aandedræt. Derpaa satte hun sig ved Bordet i den gamle Læneſtol, slukkede Lyset og sad nu alene i Mørket, overladt til sine egne Tanker, ganske alene!

Hvem vilde fordriste sig til at gjennemskue, hvad der i dette Øieblik foregik i dette eensomme Menneskehjerte, hvis Lidelser kun kjendes af den altbeherskende Verdensaand? Der sidder Sarah, en Kirkebetjents eenfoldige Hustru, i en stille bøhmisk „Gade", men det, hun grunder over, er med Flammeskrift indført i Menneskehedens Historie. Blod og atter Blod betegner dets Vei, og hun berøres af myrdede og tildøde hidsede Slægters sidste Aandedræt. Lysere Tider og Mennesker dæmrede for hendes indre Syn, men hun rystede paa Hovedet og viste dem fra sig med Haanden. De ere endnu ikke komne — Blomsterbægre have aabnet sig, som hidtil vare lukkede, men Menneskene skride endnu hen over dem.

Derpaa reiste hun sig igjen og tændte Lyset. Var Lyset ogsaa gaaet op for hendes Sjæl? Saa lyttede hun endnu engang ved Mandens Sovekammerdør og listede sig derpaa med lydløse Trin ud af Stuen.

Derude paa Bænken under Træet sadde de To, Christian og Lea. De mærkede neppe, at Moderen stod hos dem. Sarah satte sig ned paa den ene Ende af Bænken. Rundt omkring dem herskede den dybe, tause Nat.

„Christian," begyndte Sarah omsider, „har

Du endnu en Erindring om, hvorledes din Moder saae ud?"

„Nei!"

„Sæt nu, at din Moder endnu havde levet, og Du var kommen til hende, som Du er kommen til mig, og havde sagt hende, hvad Du sagde til mig — jeg mener angaaende Lea — hvilket Svar troer Du vel hun vilde have givet Dig? Svar mig ikke strax, men tænk først efter."

„Det veed jeg ikke, Moder!"

„Saa vil jeg sige Dig det, Christian! Din Moder vilde kun have havt eet Ønske, og det var, at Du vilde binde Dig en Steen om Halsen og styrte Dig ned i Isaren hist ved Teglhytterne, hvor den er allerdybest."

Christian udstødte to Navne, der for ham vare Indbegrebet af det Helligste, Guds Søns og hans Moders.

„Af den Skræk, hvormed dette Udraab skete," sagde Sarah, „seer jeg først ret, hvor rigtigt jeg dømmer. Din egen Moder vilde ikke have givet Dig noget andet Svar."

Hun lagde Haanden paa hans Skulder og vedblev i en mild, næsten hviskende Tone:

„Christian, min gode Søn! Du maa bort herfra og vandre mange Mile, til der er et saa stort Rum imellem os, at end ikke en Lyd fra os

kommer til Dig eller fra Dig til os. Du maa vandre og vandre uden at see Dig om eller unde Dig et Øieblik Hvile. Saa vil Du føle Dig bedre tilfreds — og vi med Dig — Du maa bort herfra, min Søn!"

„Jeg kan ikke, Moder!" raabte Christian, „det kan ikke skee! Jeg lader mig ikke anden Gang jage ud af dit Huus!"

„Taler Du saaledes til din Moder, Christian?"

Og efter et længere Ophold sagde Sarah: „Jeg husker det endnu saa godt, som om det først var skeet idag. Som Børn sadde I engang under det samme Træ, under hvilket vi nu sidde. Du, Christian, læste i en af dine Skolebøger, og Lea skrev paa en Tavle, medens jeg holdt Øie med Eder fra Vinduet. Da slog Lea sin Tavle itu, og da hun gav sig til at græde, trøstede Du hende med, at Tavlen kunde sættes sammen igjen. Men Lea udbrød: „Hvad der er istykker, det er istykker!" — hører Du rigtig paa mig, Lea?"

„Ja, Moder!" svarede Lea neppe hørligt.

„Hvad der er istykker, er istykker, det siger jeg med," vedblev Sarah. „Det lader sig ikke igjen gjøre heelt, og Brudet vil ogsaa bagefter være synligt. Hvorfor har jeg saa tydeligt lagt Mærke

til, hvad Lea dengang sagde, medens saameget Andet er gaaet mig af Glemme? Det skal jeg forklare Dig, Christian. Saa barnagtigt det Hele var, ligger dog deri en dyb Betydning, og den maae vi To lægge os paa Hjerte. Hvad Du troer, Christian, og hvad jeg troer, jeg mener vore Begreber om Gud den Almægtige i Himmelen, det er ogsaa to sønderslaaede Tavler, to Stykker af een, som engang har været heel. Hvem der har slaaet dem istykker, og om det var vel gjort, det kan jeg ikke afgjøre, dertil er jeg en altfor ubetydelig Qvinde. Nok er det, min gode Christian, siden den gamle Tavle søndersloges, er der megen Strid og Hjertesorg i Verden, Enhver holder fast ved sit Stykke, og Hundreder og Tusinder af Aar ere allerede gaaede hen derover. Men paa hvert af de to Stykker har Gud skrevet Noget, og det holder Enhver fast paa, og Gud den Almægtige alene er istand til igjen at sammenføie Tavlen saaledes, at det, der staaer skrevet paa det ene Stykke, passer sammen med det, der staaer skrevet paa det andet. — Den Dag, dette skeer, ville vi ikke opleve, ikke jeg og ei heller Du, Christian. Men vil Du vide, hvad der staaer i vor hellige Skrift? Dag for Dag bede vi: „Gud vil være Herre over den hele Jord, paa den Dag

er Gud den Eneste og hans Navn den Eneste!" Men endnu er Tavlen isthykker . . . !"

Flere Minuters Taushed fulgte paa disse Sarahs Ord. I den milde Sommernat duftede mange tusinde Blomsterbægre, forfriskede af Nattens kølende Luftninger. Millioner Dine havde lukket sig til fredelig Slummer, men paa disse tre Menneskehjerter tyngede den dybeste Sorg; naar de toge Afsked med hverandre, saa var det den bittreste Nødvendigheds Krav. Vil Ordet blive udtalt?

„O, jeg forstaaer Dig, Moder, jeg forstaaer Dig fuldkommen!" lød det fra Leas Læber.

„Og Du, min Christian?" spurgte Sarah, læggende Haanden paa hans hede Pande.

„Jeg vilde ønske, Du havde ladet mig falde i Isaren, Moder, der hvor den er dybest," sagde han fortvivlet.

„Tal ikke saaledes, Christian! tal ikke saaledes. Sligt hører Gud ikke gjerne. Tænk hellere paa den sønderslaaede Tavle, og at fra dette Øieblik Alt maa være forbi . . . hører Du, gode Christian? Alt maa være forbi!"

Christian vilde reise sig, men den paa hans Skulder hvilende Haand holdt ham blidt tilbage.

„Christian!" udbrød Sarah med frembrydende Taarer, „vil Du da slet ikke høre, hvad din

Moder siger? Jeg har pleiet og vaaget over Dig, og naar Du var syg, stod jeg ved din Seng, og naar min Mand vilde behandle Dig strengt, har jeg afværget det. Skal jeg angre alt dette nu? Skal jeg, vil Du give Verden et Exempel, saa at man herefter skal lukke sit Hjerte for al menneskelig Barmhjertighed? — Derinde ligger min aandsforvirrede Mand ... sæt, at han engang kommer til sig selv og spørger mig: Hvor er min Datter Lea? Skal jeg saa svare ham: Det Barn, jeg tog til mig, som Du indrømmede en Plads ved dit Bord, han er Skyld i — at Du ikke mere tør kalde din egen Datter for dit Barn! Skal jeg svare ham det?"

„Det er nok, Moder!" raabte Christian hulkende. „Jeg har forstaaet Dig: Istykker er istykker!"

„Og gaa nu, min Søn, og følg din Moders Raad. Gaa saa langt dine Fødder ville bære Dig og see ikke tilbage. Der maa ligge Mile og Lande og Bjerge imellem Dig og os. Da vil Gud beskærme Dig paa alle dine Veie — og tænk ikke mere paa os."

Hun havde lagt Haanden paa hans Hoved, og det var en Velsignelse, som hendes Læber hvisked med det Samme.

Christian var staaet op fra Bænken; hans Bryst arbeidede voldsomt.

„Lea!" raabte han.

„Christian!"

Længe holdt de hinanden i Favn, de kunde ikke skilles ad.

Endelig udbrød Sarah:

„Kom, Lea, mit Barn. Du veed, vi ere endnu ikke færdige med den sidste Klædning til Channe Klattauer — og de Døde kunne ikke vente. Kom!" — —

I den stille Nat knirkede Hængslerne paa Synagogegaardens Port. En Skikkelse kom ud af den, Skridt som en forfulgt Flygtnings løde i Gaden, hvor Alle sov. Paa Jorden var der to lykkelige Mennesker mindre! — — —

Mange Aar efter.

Man seer nu og da, især naar Solen skinner rigtig sommervarmt over Huse og Tage, to gamle Mennesker vandre ned ad „Gaden", en trippende, krumbøiet lille Kone og en kun lidet rankere hvidhaaret Olding. De gaae Haand i Haand — og kun naar Middagsklokken lyder, glide deres Hænder ud af hinanden. Udenfor et lavt Huus, som

staaer tæt op til Bækkens Rand, ender deres Vandring.

Det er Christian og Lea!

Med rystende Hænder og glandsløse Øine, med graanede Haar og Rynker paa Pande og Kinder havde de To, der skiltes ad i Livets Vaar, gjenfundet hinanden i deres Livs Vinter.

I Løbet af faa Aar havde Lea begravet Fader og Moder. Saa drog hun bort, ud at tjene for sit Brød — og sparede Skilling paa Skilling og Gylden paa Gylden. Med disse vendte hun tilbage til sin gamle Hjemstavn.

En Dag indfandt et gammelt lille Fruentimmer sig i „Gaden" og navngav sig der som Wolf Ungars og Sarahs Datter Lea. Der fandtes endnu kun faa ældre Folk, som kunde mindes hende, og sælsomt nok, kun faa Dage senere ankom en gammel Mand, der ved sin Vandrebog godtgjorde at være Christian, en Søn af Skomageren Johannes Wurmer, i Gaden ogsaa kaldet „Honza Skomager".

Nogle Maaneder senere opførte Murere og Tømmerfolk det lille Huus, som staaer tæt op til Bækkens Rand. Da det var færdigt og indrettet til Beboelse, flyttede de to gamle Folk derind.

Lee ikke ad dem, men hils dem hellere med Ærefrygt, naar I see, hvorledes paa Sabbathen

eller andre Festdage den gamle Christian bærer den tunge „Sidur" (Bønnebog) for sin gamle Lea lige til Synagogens Indgang, og lee ikke heller, men føl Eder løftede af den guddommelige Hemmeligheds Aande, som vifter over disse to Gamles sneehvide Hoveder, naar I om Søndagen see den gamle Christian begive sig til Kirken med et hvidt Halstørklæde, som den gamle Lea med sine egne Hænder har vasket og bundet. —

I en gammel Bog, som hidrører fra Kalman Würzburgs, ogsaa kaldet „Klein-Mendelsohns", Bogsamling, fandt man lang Tid efter en med guulnet Blæk beskreven Papirsstrimmel, hvorpaa der stod Følgende:

„Der gives en Kjærlighed og en Enighed iblandt Menneskene, som er stærkere og mægtigere end den, hvorom Kong Salomo taler i sin Høisang. Derpaa har jeg seet et Exempel i Sarah, Kirkebetjenten Wolf Ungars Hustru. I denne jødiske Qvindes Hjerte lever den Kjærlighed, som engang skal give Verden Fred og Rolighed tilbage. Hvorledes kan Ulven hvile ved Siden af Lammet og Slangen ved Siden af den spæde Pattegut, naar Gud ikke sørger for, at mere end een Sarah Ungar bliver født efter hende!"

Ende.